Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 565 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1885 — 22 ՍԷՖԷՐ 1303

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه‌ده نورادونكیان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան			200
» »	Վեցամսեայ	»	»	100
» »	Եռամսեայ	»	»	50
Գաւառաց » եւ օտարական				
Թղթատարով՝ տարեկան		»		240
Գաւառաց համար եւ օտարական				
Թղթատարով՝ վեցամսեայ		»		120
Օտար երկիրներ, տարեկան		Ֆրանք		56
» վեցամսեայ		»		28

ՏԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԽՍԴԸՐՆ ԷՖԷՆՏԻ
Գործակալութեան յետեւը, Գարա-քէօյ, Տէյիրմէն-խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ, 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Տնտեսական և առեւտրական տեսութեամբ, պուլկարական խնդիրը սուղի կը նստի մեզ։ Տէրութիւնը քանի մը միլիոն ոսկւոյ ապարդիւն ծախք մ'ընել կը պարտաւորի, զոր Թուրքիոյ ժողովուրդը պիտի վճարէ ո՛ և է ձեւի տակ։ Փոքուն-Ասիոյ հարիւր հազարաւոր մշակներն հողագործական աշխատութիւնները թողլով, պատերազմական վիճակի մէջ կը գտնուին։ Հաղորդակցութիւնք դադրած են Պալքանեան երկրաց հետ. և Կ. Պոլսոյ առեւտրական տուներն որք առաջ շատ բանուկ առուտուր մ'ունէին այն երկրաց հետ, անգործութեան դատապարտուած են։ Ընդհանուր վստահութիւնն յոյժ խախտած է. ամեն գործատէր մարդուն մտաց մէջ անստուգութիւնը միայն տարր մը դարձած է. և անստուգութիւն ու անվստահութիւն բոլորովին կը չեզոքացնեն վաճառականութիւնը։ Վերջին այլ ոչ նուազագոյն չարիք մը սա է թէ, քաղաքական հոգերուն և զբաղումներուն պատճառ, զորս ի հարկէ յառաջ կը բերէ պուլկարական խնդիրը, մեր պետական մարդիկ իրենց փափաքածին չափ ժամանակ ու խնամք չեն կրնար նուիրել ուրիշ կենսական հարցերու, որք երկրին տնտեսական վիճակին բարուքման կը վերաբերին, և զորս լուրջ նկատողութեան առնլու ժամանակն ի վաղուց հասած է արդէն։

Մայրաքաղաքիս Առեւտրական Սենեկէն Լէտէն, ինչպէս արդէն գոհութեամբ նշանակած ենք, շատ օգտակար հրատարակութիւն մ'եղած է, և կը տեսնենք թէ ամսէ յամիս կը բարւոքի և կը ճոխանայ՝ հանրօգուտ ճիւղի մը պատկանող շահեկան նիւթերով։ Թէեւ կերպիւ իւիք պաշտօնական թերթ մ'է, բայց անկողմնակալութեամբ կը նշանակէ երկրին տնտեսական պէտքերն, եւ վարչային զանցառութիւններն որք կը վնասեն Թուրքիոյ ժողովրդեան զանազան դասերուն նիւթական շահուց։

[illegible] գիտել կուտայ թէ հոկտ.ի սկիզբէն ի վեր արդէն իրենց բնակավայրերէ մեկնած են 400,000 կոչուած արք, ի զէն կոչուած լինելով, և ուրիշ 200,000 արք եւս կոչուած են, և ի մօտոյ կը մեկնին։ Այսպէս, 1,200,000 թեւեր կը կորզուին Թուրքիոյ երկրագործութենէն, շնորհիւ պուլկարական խնդրոյն։ Եթէ խնդիրը տեւէ երկար, դժբախտաբար տարակոյս չկայ թէ առաջիկայ հունձքը սովորականէն շատ պակաս պիտի լինի, և երկրին թշուառութեան պատճառներուն վրայ, որք արդէն զգալի են բաւական, նոր մը պիտի աւելնայ։

Սնանկութիւնք կը յաճախեն Կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ, և անոնց հակահարուածն զգալի է Տէրութեան ուրիշ առեւտրական կեդրոններուն մէջ։ Երկար ժամանակէ հետէ չէր տեսնուած այսչափ անկայուն և անապահով կացութիւն մը առեւտրական հրապարակին վրայ։ Ստոյգ է թէ սնանկացող վաճառատանց մեծ մասն արդէն շատ զօրեղ դիրք չունէր։ Բայց որպէս զի նոքա այս տեսակ վախճանին յանգէին, հարկ էր որ Թուրքիոյ վաճառականութիւնն, արդէն տառապեալ, կրէր բացառապէս ծանր վնաս մը, կա՛մ գներու անկմամբ և կա՛մ առեւտրոց դադարմամբ։ Եւ պուլկարական խնդիրը լցուց այս պակասը։

Սնանկացած տանց մէկ վիճակագիրն աչքէ անցունելով, գոհութեամբ կը հաստատենք թէ Հայք այս տեսակ պարագայից մէջ իրենց սովորական դարձած խոհեմութենէն շեղեալ չեն կրնար համարուիլ։ Յոյնք և ուրիշ ազգեր սնանկաց աւելի մեծ թիւ մը կ'ընծայեն։ Հայոց առեւտրական և սեղանաւորական լաւագոյն տուները շահերու մէջ չափաւորութիւնն և տագնապներու մէջ ձեռնպահութեան հաւասար զգուշութիւնն իրենց կանոն դրած են, և եթէ միշտ հաւատարիմ մնան այս կանոնին, օգուտ ամենէն առաջ իրենք պիտի վայելեն անշուշտ։ Յոյնք և Հրեայք սովորաբար աւելի խիզախ են. շահախնդրութեան մէջ (սպեկիւլասիոն) կը գերազանցեն Հայերը. Պորսայի գործողութեանց մէջ ստուգապէս առաջնակարգ են։ Հայք սեղանաւոր թէ վաճառական, այս նկատմամբ շատ ետ կը մնան անոնցմէ։ Բայց երբ ձախողանաց երկրաշարժ մը տկար տուներուն կը սպառնայ, առաջին զոհերն ալ Յոյնք և Հրեայք են։ Հայոց տուներն եթէ ուրիշ ժամանակներ քիչ կը շահին, փոթորկի ատեն ալ քիչ կը կորսնցնեն։ Պուլկարական խնդրոյն դրդած սնանկային փոթորիկը մեր հրապարակին վրայ՝ մի և նոյն երեւոյթը կը դնէ մեր առջեւ։

Ժամանակէ մ'ի վեր ո՛չինչ կը լսենք մեր երկրի մէջ զանազան ուղղութեամբք երկաթուղւոյ շինութեան խորհրդոց վրայ։ Ցիրաւի, նորէն կը լսենք Պ. Հիրշի անունն, որ Ռումէլիի երկաթուղիները շինելու և վարելու իր մասնաւոր կերպերովը՝ Օսմ. Կառավարութիւնը մղած է այնուհետեւ յոյժ զգուշաւոր լինելու երկաթուղւոյ արտօնութեանց շնորհման նկատմամբ։ Բայց Պ. Հիրշի անունը կը լսենք ո՛չ թէ երկաթուղեաց շարունակման գործոյն, այլ նոր փոխառութեան մը առթիւ, որուն պատճառը պուլկարական խնդիրն է դարձեալ։—Եւրոպական Թուրքիոյ երկաթուղեաց Եւրոպայիոյ երկաթուղեաց հետ միացման գործը կ'երեւի թէ կանգառած է մի և նոյն խնդրոյն պատճառաւ. զի Ռումէլի, Պուլկարիա և Սերպիա շատ խառնակ վիճակի մը մէջ են։ Սերպիա, դաշնագրերու պաշտպան ձեւանալով, կը յաւակնէր իւրացնել պուլկարական հողին այն մասն ուստից կ'անցնին այս երկաթուղեաց ճիւղերն, անոնց շինութիւնը փութացնելու քաղաքակրթական նպատակաւ։ Բայց չարամիտ(՞) Պուլկարք թող չտուին Սերպիոյ բարեմիտ Թագաւորին՝ ի գլուխ հանելու զիւր գովելի խորհուրդ, և հետեւապէս, մինչ մի կողմէ Օսմ. գիծը չէ միացած պուլկարական գծին, սա եւս սերպական գծէն հեռի կը գտնուի դեռ։— Իզմիրի կողմն երկաթուղիք այլ առաջդիմելու աւելի մեծ յոյս կուտան. բայց հոն ալ խնդիր է թէ, Փոքուն-Ասիոյ ներսերը Միջերկրականի հետ ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ դնելու սահմանուած գիծն ինչ ուղղութեամբ պարտի յառաջդիմել դէպի ներսերն, որպէս զի հաւասարապէս օգտակար և շահաւոր լինի երկրին և շահագործող ընկերութեան։ Բայց քանի որ Իզմիրի երկաթուղեաց շահագործման արտօնութիւնը կ'երկարաձգուի, գծին յառաջդիմութիւնն ալ պիտի շարունակէ, և մեծ ապագայ կը խոստանայ Իզմիրի ուր եւս քան զեւս պիտի դիմէ Փոքուն-Ասիոյ առուտուրն, ի վնաս Կ. Պոլսոյ, որ շատացած կը մնայ իւր Նիկոմիդիոյ երկաթուղւով։ Սա ինքնին պէտքերու յետինն է թերեւս, քանի որ Նիկոմիդիա ծովու ճամբով ալ կրնայ հաղորդակցիլ Կ. Պոլսոյ հետ։ Նիկոմիդիոյ երկաթուղին գոյութեան պատճառ չունի բայց եթէ իբրեւ գլուխ երկաթուղեաց երկարագոյն և կարեւորագոյն գծի մը, որ երկրին մէջէն յառաջանայ Էնկիւրիի ուղղութեամբ։ Բայց այս կենսական գործ կը մնայ ծրագրային վիճակի մէջ։ Ինչպէս Պրուսայի երկաթուղին կը մնայ ա՛յնպիսի վիճակի մը մէջ, որ ո՛չ ծրագրային կրնայ համարուիլ, —զի շատոնց ձեռնարկուած է շինութեան և բաղում մթերք հաւաքուած են մեծ ծախիւք,— ո՛չ ալ իրական կրնայ համարուիլ, զի վերջապէս Մուտանիայի և Պրուսայի միջեւ երկաթուղի մը չի բանիր դեռ, և յոյս ալ չկայ որ ի մօտոյ բանիլ սկսի։

Բայց մեք առանց հաշուի և առանց հեռատեսութեան երկաթուղիներու անխտիր շինութիւնը չենք փառաբաներ։ Շինութեան արտօնութիւն խնդրող ընկեր կամ եւրոպացի ընկերութիւնք եւս չեն կրնար այնպիսի բան պահանջել։ Երկաթուղիք կը շինուին երկրի մը տնտեսական պայմանաց համեմատ։ Ամեն երկիր և երկրի մը ամեն մասերն երկաթուղւոյ պէտք չունին անպատճառ, կամ մի և նոյն աստիճանաւ պէտք չունին. զի ծախքը չեն հաներ, և երբ ծախքն ու քիչ մը շահ չեն գոյանար, ո՛չ ոք երկաթուղի շինել յանձն կ'առնու լոկ բարեսիրութեամբ։ Երկաթուղւոյ մը անցնելիք տեղերը բաւական բնակիչք, բերք, գործունէութիւն, արհեստք, վաճառականութիւն պէտք է գտնուին, որպէս զի երկաթուղին մի կողմէ քաջալերելով և արդիւնաւորելով զայս, միւս կողմէ անոնց շնորհիւ ապրի։ Այսինքն շինութեան դրամագլխոյն տոկոսն և բանեցնելու ծախքերն հանէ։ Այս տեսութեամբ, ինչպէս ամեն կէս-քաղաքակիրթ երկրաց, նաեւ մեր երկրի ամեն մասանց չեն պատշաճիր երկաթուղիք, և եթէ ուզենք իսկ որ շինուին, չենք գտներ շինող։ Բայց այսպէս չէ Եւրոպական Թուրքիոյ, Կ. Պոլսոյ — Փոքր Ասիոյ. և Իզմիրի երկաթուղեաց համար։ Հոն բաւական բերք և բաւական վաճառականութիւն արդէն կան սնուցանելու համար զանոնք, ինչպէս նաեւ անոնց շարունակութիւնները։— Բայց շահաւորութեան աստիճանին նկատմամբ այս զանազան գծեր շատ կը տարբերին իրարմէ։ Փոքուն-Ասիոյ ներսերը տակաւին հասարակ կառուղիք փափաքելի վիճակը չունին։ Ջափիներու, ուղտերու և կառքերու միջոցաւ փոխադրութիւնք տակաւին շատ սուղ կը նստին ժողովրդեան, որ իւր արտադրութիւնները չկրնալով շահաւոր և միանգամայն աժան գնով վաճառել սպառող մեծ հրապարակներուն մէջ, չի քաջալերուիր շատ արտադրելու։ Հունձքերն, օրինակի համար, եթէ սովորականէն պակաս լինին, սովը երկիրը կ'ունենանք։ Բայց եթէ սովորականէն առաւել լինին, շատ տեղեր ժողովուրդ միջոց չունի ոսկւոյ հետ փոխարինելու անոնց աւելորդ մասը։ Փոքուն-Ասիոյ այս մասանց համար երկաթուղիէն առաջ հասարակ կառուղիներ պէտք են, որպէս զի փոխադրութիւնք դիւրանալով՝ աժաննան, և երբ երկրին ներսերէն Տրապիզոն, Իզմիր և Կ. Պոլիս բերուին, բնիկ ապրանքները, մանաւանդ արմտիք, այնչափ չսուղնան որ օտար երկրաց աւելի աժան բերքերուն մրցումէն յաղթուին։ Ուստի, մեր առաջին պարտականութիւն, մեր հոգածութեան առաջին առարկան այս հասարակ ճամբաներու բարւոքումն ու ճոխացումը պարտի լինել, որ միանգամայն աւելի դիւրին գործ մ'է քան երկաթուղեաց շինութիւնն։ Երկաթուղիք կ'ապրին հասարակ կառուղիներով։ Ուր որ ասոնք կան լաւ վիճակի մէջ, երկաթուղիք գրեթէ իրենք իրենցմէ կուգան. զի այնչափ շահաւոր կը դառնան, որ շինել ուզողները կը բազմանան, և Կայսերական Կառավարութիւնն իւր և երկրին շահուց համար շատ նպաստաւոր պայմաններով կրնայ տալ իրմէ խնդրուած արտօնութիւնները։

Տարակոյս չունինք թէ Բարձ. Քեամիլ փաշայի Նախարարութիւնն, որուն ազդու և գործնական ընթացքն ընդհանուր հաւանութեան կ'արժանանայ, Տէրութիւնն զբաղեցնող քաղաքական ծանր խնդրոց լուծման հետ մէկտեղ այս կրապէս հանրօգուտ խնդրոց լուծումն եւս աչքէ չի վրիպեցներ։ Արդէն գոհութեամբ կը հաստատենք թէ քաղաքական խնդիրք նախարարութեան բոլոր ուշադրութիւնն իւրացուցած չեն. զի այս օրերս իսկ ներքին յոյժ կարեւոր խնդիր մը լուծում ստացաւ։ Կ'ակնարկենք չարժէուն պարտուց կարգադրումն, որով շատ հոգալից գործ մը ամենէն գործնական ճամբով կարգադրուելու վրայ է։ Վսեմ. Նուրեան էֆենտիի նախագահութեան ներքեւ գրուած Յանձնաժողովոյն կազմութիւնը շարունակութիւնն է այն գործին, որուն Բ. Դուռը ձեռնարկեց՝ Տէրութեան պարտքերը կարգադրելու պէտքն զգալով։ Ընդհանուր Պարտուց Վարչութեան կազմութեամբ Տէրութեան Քոնսոլիտէ պարտուց խնդիրը տնօրինուեցաւ ի գոհութիւն օտար պարտատերաց և ի շահ երկրին։ Նուրեան էֆենտիի Յանձնաժողովոյն պաշտօնն ալ Տէրութեան պարտուց միւս մասին, այն է՝ չարժէուն մասին, կարգադրութիւնն է, որուն վերաբերեալ Կանոնագիրն հրատարակեցինք։ Տէրութիւնը նոր տեսակ արժեթուղթեր պիտի տայ անոնց որոց պարտք ունի իբրեւ ամսաթոշակ, իբրեւ կառավարութեան տրուած տուրանաց գին, իբրեւ հանգստեան թոշակ, և այն արժեթուղթերը պիտի ընդունին ի փոխարէն տրոց և իւր այլ զանազան պահանջից։ Տէրութեան երկրոն պարտքին առնուազն 15 միլիոն ոսկի կը հաշուի, թէեւ որոշ գումարն յայտնի չէ, և հանուելիք արժեթղթոց քանակութիւնը պիտի որոշուի Տէրութենէն առնելիք ունեցողներուն պահանջներն արձանագրելով։ Դժուար, երկար, այլ յոյժ կարեւոր աշխատութիւն մ'է այս, որ պիտի լինի նոր քայլ մը ելմտական բարւոքմանց ճամբուն մէջ, որոց պէտքն աւելի քան երբեք զգալի է։ Նորակազմ Յանձնաժողովոյն Վսեմ. Նախագահին եւ Պատ. անդամներուն ծանուցեալ գործունէութենէն, աչալրջութենէն և ձեռնհասութենէն վստահաբար կ'ակնկալուի ամենայն փութաջանութեամբ ու խնամօք վարել և ի գլուխ հանել այս գործ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼՈՆԱՑԻՈՑ

ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆ Ի ՔՐՈՒՍԻՈՅ

(Թայմզին Վիէննայի Թղթակցէն.)

ՎԻԷՆՆԱ, 17 Նոյ.

Բոլոնացւոց Բրուսիայէն քմահաճ արտաքսման վրայ նոր ծանօթութիւններ ստացայ Բոզէնի, Թորնի և Լեմպերկի նպաստամատոյց մասնախմբերէն, և այս նոր ծանօթութիւնք ցարդ գերմաներէն լրագրաց ծանուցածէն շատ աւելի գէշ վիճակ մը երեւան կը հանեն։ Մինչեւ ցայսօր արտաքսեալ անձանց գումարն է 34,700, որոց մեծամասնութիւնը ռուսահպատակ են։ Գուշակելով թէ պիտի աքսորուին, ուրիշ 300 Բոլոնացիք ալ Ամերիկա գաղթած են։ Բայց գաղթողներուն իրական թիւը շատ աւելի է. զի 300 թիւը կը ներկայացնէ զանոնք միայն, որոց անունք նպաստամատոյց մասնախմբին արձանագրել տրուած են։ Արտաքսելոց դէմ ո՛ և է ամբաստանութիւն չկայ դաւաճանութեան կամ անհաւատարմութեան։ Անոնց մէջէն աղքատագոյններն ալ իբրեւ մուրացիկ չեն արտաքսուած երկրէն. զի ամենքն ալ կը շահէին իրենց ապրուստը, կամ ապրելու ո՛ և է միջոց գտած էին։ Նոքա իրենց երկրորդ հայրենիքէն վտարուած են պարզապէս զի Լեհ ծնած էին։

«Արտաքսելոց շատեր կը վերաբերին գործաւոր դասուց. բայց ոմանք կրթութեան և ստացուածքի տէր մարդիկ են, և Անգլիոյ և ուրիշ երկրաց համար ուշադրաւ իրողութիւն մ'է թէ, այս արտաքսեալներէ ոմանք թէեւ անցագիր մ'ունէին ի ձեռին, բայց այն պատճառաւ ո՛ և է պաշտպանութիւն չվայելեցին։ Բրուսիոյ Ներքին գործոց Նախարար Պ. Ֆոն Բուդքամեր ըրած է սա վարդապետութիւն թէ, անցագիր մը երկրի մը մէջ համբորդելու իրաւունքը միայն կուտայ, բայց ո՛չ բնակելու իրաւունքն ալ։ Պ. Բոլա Պորդոխովքի, որ 1831ին Անգլիոյ մէջ բրիտանական հպատակութիւն ստացած էր, 1865ին Բրուսիա գնաց, Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Քլարէնտոնի ստորագրութիւնը կրող անցագրով մը, և այնուհետեւ կը բնակէր Բրուսիոյ Դքսութեան մէջ։ Իւր ծերութեան և իւր անգլիական հպատակութեան չնայելով, նա եւս այժմ արտաքսուեցաւ երկրէն, Կոմս Լատովսքա Զամոյսքի, Ֆրանսական հպատակ, և երբեմն սպայ Ֆրանսական բանակին մէջ, արտաքսուեցաւ իւր մօր և քրոջ հետ։ Տր. Խոյքովսքի, անդամ Աւստրիոյ Երեսփ. Ժողովոյն, հրաման ստացաւ երկրէն մեկնելու չորս շաբթուան պայմանաժամու մէջ, և աւստրիական հպատակ եղող ուրիշ աքսորելոց մէջ կան Աւստրիոյ պահեստի զօրաց սպայք ոմանք։

«Աւելի տարօրինակ բան մ'է որ, շատ մը Լեհեր որք բրուսիական բանակին մէջ ծառայած էին և ապա պահեստի զօրաց կարգին մէջ անցուած, իբրեւ օտարազգի նկատուած են այս անգամ։ Ներքին գործոց նախարարն իւր մէկ շրջաբերականաւ պատուիրեց որ քիչ մը խնայուի անոնց որք բրուսիական բանակին մէջ ծառայած էին. բայց այս ազդարարութեան միակ արդիւնքն եղաւ այնպիսեաց համար պայմանաժամու քիչ մը երկարաձգում։ Արտաքսման ո՛չ մէկ հրամանագիր անգամ մը արձակուելէն յետոյ ետ առնուեցաւ։ Ի Պրեսլաւ կար սպայ մը, որ 12 տարւոյ զօրծօն ծառայութենէ յետոյ, խնդիր մատուցած էր պահեստի զօրաց կարգն անցնելու։ Նորա խնդիրը շնորհուեցաւ, բայց միանգամայն ատեն հրաման ստացաւ երկրէն դուրս ելնելու։

«Գաւառական ոմանց բնակիչք զգալի կերպիւ նուազեցան արտաքսմամբք։ Իննովրոքլաւ գաւառակէն 6,000 հոգիք արտաքսեցան, այն է բնակչաց մէկ տասներորդը։ Վէյնօրովոյի փոքր քաղաքէն 62 ընտանիքներ աքսորեցան. 850 բնակիչ ունեցող մօտակայ գիւղէ մը 350 հոգիք վտարեցան, և Քամլովից՝ 200 հոգիք։ Արտաքսմանը շատ ծանր հարուած մ'եղան հանքային գաւառակաց ոմանց համար, և հանքագործներու խմբովին արտաքսման պատճառաւ, հանքերու մէկ մասին մէջ ամեն գործ դադրեցաւ։ Բայց Բոզէնի բոլոնական նահանգէն դուրս գտնուող մեծ քաղաքներն իսկ չեն խնայուած։ Աւելի քան 1,000 բոլոնացիք արտաքսեցան Պրեսլաւ քաղաքէն, և ի Տանձիկ, որ Ռուսիոյ և Արեւմտեան Եւրոպիոյ միջեւ ցորենի առեւտրոյն գլխաւոր կեդրոնն է, վա-

—= 35 =—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՖՈՐԹՈՒՆԷ ՏԸ ԲՈՒԱԳՈԲԷ

ՉԻԿ-ՉԱԿ

ԿԱՄ

ԿԵՌ–ԲՈՒԹԱՄԱՏ

Զ.

—Ես տէր եմ իմ գործերուս, պատասխանեց Փիլիփէն պաղ կերպիւ։ Եւ պարտիմ գիտել տալ ձեզ, մայրի՛կ, թէ այս բանի վրայ վիճաբանելու տեղը չէ աստ։

—Իրաւունք ունիս։ Զատենք։ Կը յուսամ որ չես վշտացներ զիս՝ թողլով որ միայնակ չուեմ։

—Ո՛չ, մայրիկ, բայց կը յուսամ որ օրիորդ Մոնիսթրոլ կը ներէ ինձ վերադառնալ ընդ հուպ։

Քամիլ պատասխան չտուաւ։ Սիրտը մեծ տագնապի մէջ էր, և տիկին Ժէմոզաքի մայրական նախանձայուզութիւնը դժնդակ փորձի մը կ'ենթարկէր զիւր համբերութիւն։ Չէր ուզեր ո՛չ մայրը վիրաւորել, ո՛չ որդին կորսնցնել. բայց որոշած էր չգիջանիլ, թէ և մշտնջենապէս ուծացնէր իրմէ իւր հօր առատասիրտ ընկերակցին կինն, և վհատեցնել Փիլիփէնի բարի դիտաւորութիւններն, որով իւր օժանդակութիւնը կը նուիրէր իրենց։

—Մնաք բարեաւ, օրիո՛րդ, ըսաւ տիկին Ժէմոզաք։ Կը ցաւիմ որ անհանգիստ ըրի զձեզ։ Դուք մեկնիլ մը կ'սպասէք անշուշտ, և ժամանակ է որ տեղ թողունք անոր։

—Կը սխալիք, տիկի՛ն, կակազեց Քամիլ կարմրելով։

—Ձեր սխալի. աւասիկ մէկ մ'եկաւ կառքով։

Արդարեւ կառք մը կեցաւ բակին մուտքը գոցող չերտափակին առջեւ, և դռնակին մէջ դէմք մ'երեւցաւ, զոր օրիորդ Մոնիսթրոլ կատարելապէս ճանչեց, և որ իսկոյն ներս քաշուեցաւ։

—Կ'երեւի որ նեղութիւն կը պատճառենք եկող պարոնին, ըսաւ տիկին Ժէմոզաք։ Եկ, որդեա՛կ, այլ եւս գործ չունինք աստ։

Փիլիփէն այս անգամ անսաց իւր մօր՝ առանց խօսք մ'ընելու, և Քամիլ, ամօթահար, տեսաւ որ մայր և որդի զիրենք բերող կառքը մտնելով մեկնեցան։

Նոր այցելուն, որ զանոնք կը փախցնէր, կառքին վարագոյրն իջուցնելով ծածկեց ինքզինք։

—Նոյն ինքն է, մրմնջեց Քամիլ։ Կը վախնայ որ ինքզինք ցուցնելով անհաճոյ կը լինի ինձ։ Վերջապէս աւելի լուրջ պաշտպան մը կը գտնեմ քան զայն բարի երիտասարդ, որ սիրել կ'ուզէ զիս, և հայրս սպաննողը բռնելու համար տակաւին ոստիկանութեան վրայ կը դնէ զիւր յոյս։

Տիկին Ժէմոզաքի միանստարան կառքը մեկնեցաւ ճեպընթաց, և Քամիլ կարծեց նշմարել թէ Փիլիփէն գլուխը կառքին դուռակէն դուրս երկնցնելով տեսնել կ'ուզէր նոր եկողն, որ իւր կառքին խորը քաշուելով կը ծածկէր ինքզինք։

Խայթ զգաց մտքին մէջ՝ զՓիլիփէն վշտացնելուն և մայրը գրգռելուն համար, մինչ կրնար առանց շառագնելու ծանուցանել նոր եկողին անունն և մինչեւ իսկ ներկայացնել նոցա։ Բայց անոր այցելութեան նպատակն հասկցնելու համար հարկ պիտի լինէր պատմել գիշերուան դէպքերն, և կ'զգար որ այն պատմութիւն կրնար գէշ մտքով առնուիլ։ Մանաւանդ անօգուտ իսկ կը համարէր ձեռնարկի մը խօսքն ընել, որ մարդու մ'եւ տղու մը դժբաղդութեան պատճառ լինելէ զատ ուրիշ արդիւնք չէր ունեցած մինչեւ ցարդ։

Սակայն միւս կողմէ ուրախ կը լինէր տեսնելով իւր պաշտպանին գալը։ Թերեւս լուրեր կը բերէր իւր անհետացեալ բարեկամներուն վրայ, և ինքն ալ շատ բաներ ունէր անոր ըսելու։

Այցելուն՝ կառքէն իջնելու համար՝ Ժէմոզաքի կառքին հեռանալուն սպասեց, և երբոր իջաւ, օրիորդ Մոնիսթրոլ ճամբուն կէսն առած էր արդէն։

Պ. տը Մընէսթրոյ Քամիլի մօտեցաւ փեղոյրն ի ձեռին, և օրիորդը կրցաւ լիովին գնահատել անոր Ֆիզիքական բարեմասնութիւնները, զորս լաւ չէր կրցած տեսնել Քլիշիի ծառուղւոյն կազի կանթեղին լոյսով։ Առաւել գեղեցիկ երեւցաւ իրեն։ Դէմքը, բնականաբար համակրելի, սիրալիր և լուրջ արտայայտութիւն մ'առած էր։ Հագիւ կը ժպտէր, և աչերն օրիորդին մտքին խորը կը ջանային կարդալ, մինչ աղջիկն ալ անոր կը նայէր առանց իւր աչերը խոնարհեցնելու։

—Ներողամիտ եղէք ուշանալուս համար, օրիո՛րդ, ըսաւ քաղցրութեամբ։ Առաւօտուն չեկայ վախնալով որ կը վրդովեմ ձեր քունը։ Անտարակոյս շատ պէտք ունէիք հանգչելու։ Եւ կը վախնամ իսկ թէ շատ կանուխ եկայ, և անհանգիստ ըրի զձեզ... վասն զի մինակ չէիք։

—Տիկին Ժէմոզաքի և որդւոյն հետ էի։ Հայրս, մեռնելուն մօտ, ընկեր եղեր էր Պ. Ժէմոզաքի հետ՝ իւր մէկ նոր գիւտը շահագործելու համար, և այն երիտասարդ, զոր եկած ժամանակնիդ տեսաք, ինծ օգնութեան եկաւ ոճրին կատարուած գիշերը։ Բայց ձեր չգիտցած բաներուն վրայ կը խօսիմ, վասն զի երէկ գիշեր չկրցի իմ պատմութիւնս ընել ձեզ։

—Ըսիք միայն թէ ձեր հայրն սպաննողը կը փնտռէիք։

—Պատմութիւնս պարզ է և կարճ։ Սրբիկայ մը մեր տունը մտաւ իրիկուն մը, և հօրս վրայ յարձակելով խեղդեց զայն և փախաւ։ Ես ալ ետեւէն ընկայ մինչեւ Թրոնի հրապարակն, ուր տեսայ զայն որ աճպարարաց տաղաւարի մէջ սողոսկեցաւ։ Ես ալ ներս մտայ, զայն բռնել տալ ուզելով, բայց ո՛չ ոք ականջ կախեց ինձ, և քիչ մնաց որ զիս պիտի ձերբակալէին։ Պ. Փիլիփէն Ժէմոզաք գիտցուածով անդ կը գտնուէր, և պաշտպանեց զիս առանց ճանչելու... Բայց երբոր տուն վերադարձայ անոր հետ, հայրս մեռած գտայ։

—Սոսկալի՛ բան։ Ի՞նչպէս չկրցիք բռնել տալ ոճրագործը։

—Քանի մ'օր կենաց և մահու միջեւ տատանեալ մնացի։ Երբոր գործելու կարող եղայ, շատ ուշ էր։ Հարցաքններ էին իմ ցոյց տուած [illegible], և թող տուեր էին։ Երէկ կրցի գտնել անոր հետքն... և գիտէք ինչպէս աւարտեցաւ իմ ձեռնարկած ուղեւորութիւնս...։

—Ձեզ ընկերակցող երկու անձանց տուած տեղեկութիւններուն վրայ կարծեմ։

—Այո՛... Զիկ-Զակի խմբին անդամակից եղած մարդու մը։

—Ի՛նչ տրտառոց անուն։

—Ոճրագործն ուրիշ անուն մ'ալ ունի, բայց ես իւր պատերազմական անունը միայն գիտեմ։ Թշուառականն իւր ընկերներէն միոյն կնոջ հետ փախաւ... այն մարդուն որ տեղեկութիւններ տուաւ ինձ, և որ տասներկու տարեկան տղայ մ'ունէր, զոր մեր հետ տարինք, և նա ալ հօրը պէս աներեւոյթ եղաւ։ Բայց ներեցէք ինձ, պարոն... կը մոռնամ ներս հրաւիրել զձեզ։

Զայս ըսելով Քամիլ դէպ ի տնակն ուղղուեցաւ, Պ. տը Մընէսթրոյ ալ ետեւէն, և դրան առջեւ գտան զՊրիժիթ, որ կը զարմանար օրիորդ Մոնիսթրոլի երկար բացակայութեան վրայ, և հիացաւ տեսնելով որ գեղեցիկ երիտասարդի մը հետ կը վերադառնար։

Բարի կինը կրնար զարմանալ նաեւ թէ իւր մանկամարդ տիրուհին կը յօժարէր տանիլ զերիտասարդն յայն դահլիճ, ուր չէր ուզած ընդունիլ զտիկին Ժէմոզաք։ Բայց Պրիժիթ ներկայ գտնուած չէր տիկին Ժէմոզաքի և որդւոյն հետ Քամիլի ըրած խօսակցութեան, և բան մը չէր հասկնար քաղաքավարական նուրբ զանազանութիւններէ։

Քամիլ նախ առաջին յարկը տարաւ իւր պաշտպանն և ճաշարանէն անցուց, ուր կերակուր չէր ուտեր հօրն սպաննուելէն ի վեր։

—Աստ պահուըտած էր ոճրագործն, ըսաւ։

—Ի՞նչպէս կրցեր էր մտնել աստ, հարցուց Պ. տը Մընէսթրոյ։ Ձեր սպասաւորը փակա՞ծ չէր տանը դուռն։

—Սպասաւոր չունէինք. այս տեսածնիդ քանի մ'օրէ ի վեր եկած է։ Հայրս ինքզինք պաշտպանելու միջոց չունէր. վասն զի հարստութիւն չունէինք որպէս զի գողերէ ալ երկիւղ ունենայինք։ Դժբաղդաբար, նոյն օրը քսան հազար Ֆրանք ստացած էինք Պ. Ժէմոզաքէն։ Ոճրագործն ի՞նչպէս իմացեր էր զայս չեմ գիտեր, բայց տարակոյս չկայ որ իմացեր էր։

Եւ ահա ի՛նչպէս կատարուեցաւ այն սոսկալի տեսարան։ Հայրս նստած էր սա սեղանին առջեւ։ Ծրագիր մը կը գծէր, զոր իւր ընկերակցին պիտի յանձնէր։ Ես ալ նստած էի աստ և ասեղնանկար մը կը բանէի։ Ձեր կեցած տեղին ետեւի վարագոյրները գոց էին, ինչպէս այժմ։ Յանկարծ երկու փեղկերուն մէջ տեղէն ձեռք մը տեսայ որ ներս երկննալով կը բանար վարագոյրները...։

—Այսպէս, ըսաւ Պ. տը Մընէսթրոյ քիչ մ'ետ երթալով։

(Շարունակելի)

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

1885 դեկտեմբեր 1 (Նոյեմբեր 19 ըստ յունաց) Օսմանեան երկաթուղեաց վիճակահանութիւն, նոյն իսկ Օսմ. Կայս. Պանքային յանձնուած արժեթղթերուն վաւերացուած բաղդատումները միայն Ղալաթիա Քօմիսիօն խանին դիմացը թիւ 9 Ղ. Փ. Զարուրեան էֆէնտիին դրամատունը կը ծախուի

Գին ամբողջ գումար շահող տոմսակին

5 Ղուրուշ

Անդ կը ծախուին նաեւ Պուքրէշի, Պառիի, Աւստրիոյ ու Աւստրօ-Հունգարիոյ, Եւրոպիոյ մեծաշահ վիճակահանութեանց արժեթղթերը ու կը վճարուին ըստ պաշտօնական ցուցակի շահուած գումարները։

Նաեւ իւր յաճախորդաց ունեցած թէ Եւրոպիոյ և թէ Արեւելեան Բուլկարիոյ արժեթղթերուն մինչեւ ցարդ քաշուած թիւերը ձրի կը նայուին։

ՀԱՅ ԹԷՅԱՎԱՃԱՌՆ

Կը վաճառէ ամէն տեսակ ընտիր թէյեր։ Ամէն յաճախորդք որ դիմեն Թահմիզ փողոց Թիւ 70 (Մըսըր Չարշըի կից, աղբիւրին վերի կողմը) գոհ պիտի լինին իրենց առած թէյերուն թէ՛ տեսակէն և թէ՛ գնէն։

ԻԼԱՆ
ԷՎԳԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

Տայրէի Էվգաֆը Հիւմայուն բաշմուհասէպլիգինէ մէրպուտ Օսմանլը 100 ղրուշլուգ 4 թագսիթ իլէ խիթիֆա օլունմագ շարթը վէ չէրաիթի սաիրէի մէվզուէսի իլէ իճրա օլունան միւզայէտէսինտէ Թարիխի Թէսլիմինտէն իթիպարէն պիր սէնէլիկի 17,325 ղուրուշ պէտէլի իհալէ օլունմուշ իսէ ... 21ինճի ... իհալէի ... միւզայէտէ ... Էվգաֆը Հիւմայուն մէճլիսի իտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

14 Թըշրինի սանի 301

Բէյ

Միւպայաասընա լիւզում կէօրիւնէն 600 գուտու ճէպխանէ քիլէ ... պէտէլ քիլէսի 57 ղըշ. 10 բարա ... 18ինճի ... 10ա գատար ... 100ա 5 ... մէճլիսի իտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

14 Թըշրինի-սանի 301 — 3—1

ԸՆԴԱՐՁԱԿ
ՕՐԱՑՈՅՑ
1886

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Գին 3 Ղրուշ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ (ԱՐԱՄԵԱՆ)

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Օրացոյց եւ Գուշակութիւնք օդոց. — Տարեդարձ Ծննդոց և Գահակալութեանց վեհապետաց. — Ցանկ Օսմ. Սուլթանաց. — Աւագանի Կայսերական պալատան. — Նախարարք Բ. Դրան. — Մեծ պաշտօնատարք մայրաքաղաքին. — Հրամանատարք բանակաց. — Կուսակալք՝ Եւրոպական, Ասիական և Ափրիկեան նահանգաց. — Առանձնաշնորհեալ նահանգք. — Ցառուկ կառավարեալ երկիրք. — Պատրիարքունք և Ազգապետք. — Օսմանեան դեսպանք. — Դեսպանք և Հիւպատոսք օտար Տէրութեանց ի Կ. Պոլիս. — Վիճակագրութիւն Թուրքիոյ. — Հայազգի պաշտօնատարք և պաշտօնեայք Օսմանեան Տէրութեան. — Հայրապետութիւն Հայոց. — Կեդրոնական Վարչութիւն Հայոց Թուրքիոյ. — Ազգային Ընդհ. Ժողով. — Առաջնորդական վիճակք Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ. — Վիճակք Երուսաղէմայ, Կիլիկիոյ, Աղթամարայ եւն. — Մայրավանք. — Վանորայք. — Վիճակագրութիւն Կ. Պոլսոյ Թաղերէց. — Բարեգործական և կրթական հաստատութիւնք. — Վիճակք և վանք ի Ռուսաստան, ի Պարսկաստան և ի Հնդկաստան. — Հայազգի աստիճանաւորք եւ պաշտօնեայք Ռուսական, Պարսկական և այլ և այլ Տէրութեանց. — Հռովմէական հայ հասարակութիւն. — Դասատուք Պետական վարժարանաց. — Բժիշկք քաղաքական և զինուորական. — Փաստաբանք Օսմանեան և օտար դատարանաց. — Սրուեստագէտք. — Լրագիրք եւ պարբերական հրատարակութիւնք զանազան տեղեաց. — Պարզատոմար օրացոյց. — Վիճակագրական ցուցակք համայն ազգաց. — Ծանուցմունք։

Կեդրոնատեղին է տպագրական Գրատունը, Կ. Պոլիս, Ցակոբեան խան թիւ 14։

ԾԱՆՕԹ. — Այս տարուան տպագրութեան ... 300 էջերէ ... [illegible]

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԿՐԱԿԱՐԱՆԱՑ ԵՒ ԾԽՆԵԼՈՒԶԻ ԽՈՂՈՎԱԿԱՑ

Միակ մթերանոց Վիէննայի Րիւտ Նէպլիւրք վաճառատան կրակարանաց

ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾԻ ԵՒ ՀԻՒՍՆԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Հենրիկ Լանժ

32 Մահմուտիյէ փողոց, և
24 Բէրչէմպէ բազար Ղալաթիա

ՊՂՆՁէ, ՁՈՒԼՈՒԱԾՈՅ ԵՒ ԾԵԾՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԷ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԵԱՑ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱՆՈՑ

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԶՄԻՆԷՆԵՐ

ԽԱՐԻՍԽ
ԿԵՆԱՑ, ԵԿԱՄՏԻ ԵՒ ՕԺՏԱՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ԻՎԻԷՆՆԱ

Գործողութիւնք 1885 Օգոստոս ամսուն

Այս ամսուն մէջ առաջուած և ստորագրուած են 555 նոր մուրհակներ (բոլիս) որք կը կազմեն 2,733,068—80 Փրանգ ապահովագրեալ դրամագլուխ.

Բաժիններու գանձումն	326,862—55	Փրանք
Վճարումն մահուանց առթիւ	287,242—30	»

Ամփոփումն 1884 տարւոյ գործողութեանց

Ընկերութիւնն ստորագրած է 7,940 մուրհակներ որք ի միասին կը կազմեն 43,545,782·50 Փրանգ ապահովագրեալ դրամագլուխ.

Բաժնոց գանձմունք 8,755,257·50 Փրանգի բարձրացած են

Վճարմունք մահուան առթիւ 1,667,087·50 Փրանգ։

Իւր հիմնարկութենէն ի վեր, ընկերութիւնը վճարած է

Մահուանց առթիւ	32,237,662·50 Փր.	Համագումար
Օժտմանց առթիւ (1874–1884)	67,571,262·50 »	99,808,925 Փրանգ

Թուրքիոյ համար ընդհանուր Ներկայացուցիչ

ՄՈՐԻՍ ՊԼԸՔՁԻ

Գրասենեակք Ղալաթիա, Վօյվօտա փողոց, Թիւ 26 գերմանականՅԹղթատան վրայ։

ԳՈՒԻՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ՌԻԼԱՅԸՆՍ

Ծովային ապահովագրութիւն։ — Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Գ. Ժ. Վ. Ուիթըլ, Եօրկիատիս խան Պահչէ-գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան թիւ 15։ 507

ՆՈՐՏ ՏԱՅՉԼ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԻՀԱՄՊՈՒՐԿ

Յիշեալ ընկերութիւնն հրդեհի դէմ կ՚ապահովագրէ տուներ, կարասիներ, խանութներ և ապրանքներ յոյժ շահաւէտ պայմաններով, միջնորդութեամբ իւր ընդհանուր գործակալութեան։

ՇԻՆՏԼԷՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱԲՈՒ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

50

ՕՍՊՕՐՆԻ ՑՈՐԵՆ ՀՆՁՈՂ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅՆ

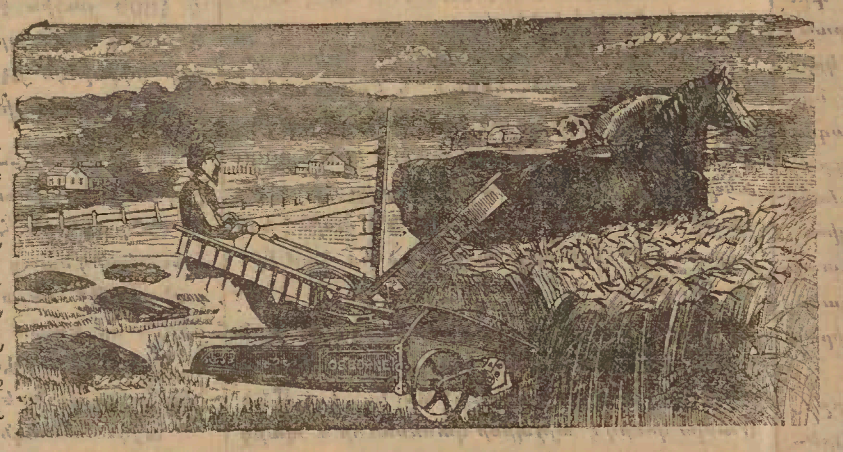

Որը 88,000 քանակութեամբ կանգուած, այսինքն 35 տեսակ կը հնձէ, ծանրութիւնն է 280 օխայ։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ ընդհանուր գործակատար Մկրտիչ և Յովհաննէս Մուրատեան եղբարք Կալաթա Եօրկիաննըլար ճատտէսի թիւ 70 և Պոլիս, Ֆինճանճըլար Եօգուշը, Նուրուզեան խանի դիմաց թիւ 22։

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՑԼՆԵՐԸ

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԱՅԾՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ
ՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԵՒ ՈՒՏՈՒԵԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԳՈՐԾԵՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ՊՐՈՆՇԻԹԻ, ԴՈՒՄԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼԻ, ՁԱՅՆԻ ԿՆՐԿԵՐՄԱՆ, ԽՈՒՉԱԿԱՏԱՊԻ

Մեծապէս նախընտրելի են Քաբսիւլներէն եւ շաքարահատներէն, որք կը բեռնաւորեն ստամոքսն առանց ազդելու ճշգրտութեան խողովակաց վրայ

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՑԼՆԵՐՆ ԵՆ
ԽԱՅԾՂԱՆԻ ՄԻԱԿ ԲԱՍԹԻՑԼՆԵՐՆ

Վարձատրեալ Փարիզու 1878 Տիեզերական Արուեստահանդէսի կողմէ, Նախարարական որոշմամբ, և ըստ խորհրդոյ Առողջապահական ծովվոյ, փորձերու են-թարկուած են և Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան կայսերական բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 70 բասթիլ
Բուժելու և մանրամասնութեան գործածութեան էջանակն մասին

Ա. ԺԷՐՈՏԷԼ

Դեղագործ ի Սէնդ-Մէնըուլ (Մարն)

(Պահանջել Գործարանի կնիքն)

Այս Բասթիլները ծծելու միջոցին, շնչուած օդը կ՚առնու խայծղանին շոգիներն զորս ուղղակի կը տանի հիւանդութեան տեղը։ Ներգործման այս մասնաւոր եղանակին եւ միանգամայն իրենց բաղադրութեան պատճառաւ է որ այդ Բասթիլներն այնքան ազդու են այն ամեն հիւանդութեանց մէջ, որոց համար խորհուրդ կը տրուի խայծղան գործածել։

Յոյժ օգտակար են ծխողներու, այն անձանց որք կը յոգնեցնեն իրենց ձայնը եւ անոնց որք իրենց աշխատութեանց մէջ գրգռիչ շոգիներ կամ փոշիներ շնչելու ենթարկեալ են։ — Գրանսայի և օտար երկրաց մէջ, այս Բասթիլներու անհուն յաջողութիւնը կը հաստատէ իրենց անժխտելի գերազանցութիւնը։

Գլխաւոր կեդրոնատեղին է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիոյ մեծ փողոց, թիւ 35 և Բերա, Պանգալթի եղբարց Բրիտանական Դեղարանը։ Կը ծախուի ամեն գլխաւոր դեղավաճառաց քով։

ՇԱՀԱՒՈՐ ԱԶԴ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ

Արդէն յայտնի է թէ՛ սոյն վիճակահանութիւնն երկու ամիսը անգամ մը տեղի կ՚ունենայ արքունի Փողերանոցին մէջ։

Այս անգամ 95 րդը պիտի քաշուի յառաջիկայ ըստ եւրոպական տոմ. 1ին — ըստ յունաց Նոյ. 19 ին — և 500 թիւեր պիտի շահին. առաջին պարգեւն է այս անգամ 600,000 և երրորդը 60000 ֆրանք։ Ասոնցմէ զատ 48 թիւեր եւս այլ և այլ մեծ պարգեւներ, իսկ մնացեալ 450 թիւերն 400 ական ֆրանք պիտի շահին։

Շահելի գումարին ամբողջն ստանալու իրաւունք ունեցող բաղդատոմսին գինն է $7\frac{1}{2}$, կէսինը 5 և մէկ քառորդինը 3 դահեկան։ Ասոնց մայրերը Եաւլեան և Զարիֆի դրամատուններն են։ Գաւառներէն հնչուն դրամի տեղ փոխ. և ամեն լեզուէ նամակ կ՚ընդունուի։

Ի վաղուց շնայուած բաժնեթղթոց թիւերն առ մեզ գրկուած ատեն՝ առանց ոևէ փոխարինութեան կը նայուին։

Կալուածական տրոց գործողութիւնք եւս կը կատարուին։

Յանձնարարութիւնք ընդ փոյթ կը կատարուին. Դիմել ուղղակի առ

ՄԱՐԳԱՐ Ց. ԳՈՒԼՕՂԼԸՋԵԱՆ

Ղալաթիա, Կամուրջի գլուխ թիւ 33.

ՄԱԶԻ ՆԵՐԿ

Լաւագոյն տեսակը կը ծախուի Ս. Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Բէրչէմպէ բազարի մօտ Եէնի ճամիի դրան կից։

Վերոյիշեալ ներկի գործածութեան եղանակը շատ դիւրին, արդիւնքը վայրկենական ու խիստ գոհացուցիչ եւ գոյնը մնայուն ու բոլորովին բնական է։ Գնողները կը վկայեն թէ ուրիշ ներկերու անմաքրութենէն ու ոմանց իսկ դարչելի հոտէն ձանձրացած ըլլալով, սկսած են գործածել այս ներկը որով շատ գոհ եղած ու նեղութենէ ազատած են, ուստի ոչ մէկ ներկ ասոր պատուականութեանը կը հաւասարի։ Ներկի կարօտութիւն ունեցողները թող հաճին փորձել։ Կը ներկէ սեւ կամ շագանակագոյն, մորթը չաղտոտեր ու վնասակար նիւթը չպարունակեր։

ՍԵԴԱՆԻ ԸՄՊԵԼԻ

ՇԱՐԴԵԼԻ ՀԱՅՐ ԳԷՐՄԱՆԻ

Նման «Շարթրէօզ»ի գինւոյն, ախորժահամ և յոյժ առողջարար ըմպելի մ՚է և մեծապէս կը դիւրացնէ մարսողութիւնը։

Գլխաւորապէս կը գտնուի Պ. Պէրթէն եղբարց քով, Ղալաթիա, Սիթէ Ֆրանսէզ։

N. 7.

Գաչընմագ, պաշ Թէբի, էմրազը ճիլտի միւճէրի վէ սաչ տէօքիւլմէսի, էմրազը մէգքիւրէ Տէլօրիէ մէրհէմինին խուճիմալը իլէ սէրիէն միւնտէֆի օլուր։ Բարիզտէ Գըլէրի սօգաղընտա 31 նումէրօլու քիմեակեր Մ. Տէլօրիէ վէ սաիր էճզաճը վէ բէրուքեր տիւքեանլարընտա պուլունուր, գալըպընտան սագընմալը։ Զանազ ընըն ֆիյաթը 20 ղուրուշ. Եարըմ չանազընըն ֆիյաթը 12 ղուրուշ։ Տէբօաատէլիթ տէբօզիթօսու եալըզ Ղալաթա կէօմրիւքինին գարշըսընտա Մ. Զէրվաթինին մաղազասընտա տըր։

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամիսը երկու անգամ կը բանին Լիվէրբուլի և Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալէփբօ	3,000	Նանթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պալմիք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիդիա	4,600
Քաթալոնիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Քէտար շոգենաւը, նաւապետ Ֆէրկիւսըն, դեկտեմբեր 2ին Լիվէրբուլէն աստ պիտի հասնի։

Ստորագրեալն արտօնութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ամէն նաւահանգստի համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ

Գործակատար

Թիւ 1 Քիւչիւք Համըլ փաշա խան Ղալաթիա

511

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվէրբուլի և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոննոյ
Քանոբուս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆէրոս	4000	Նէքթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բէրա	3000
Սէսոսդրիս	3250	Ատլանթիք	1700
Թիպր	3250	Լոդիւս	800
Մաքեդոնիա	3250	Օլինտա	800
Մարիօթիս	3250	Սեսիլ	700
Սֆինքս	3000		

Օսայրիս շոգենաւը, նաւապետ Բօլ, ամսոյս 16ին Օտեսայէն վերադառնալով 21ին ուղղակի Լիվէրբուլ պիտի երթայ։

Ֆարօս շոգենաւը, նաւապետ Ուիլըր, ամսոյս 23ին Լիվէրբուլէն աստ կ՚սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ. Մէյտանըլըգ փողոց, Ուիթոլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

515 — 31, Ճէյմս Սթրիթ, Լիվէրբուլ

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրբուլի և Արեւելից միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլիան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպերիան	5500
Արաբիան	3700	Իլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իպերիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Ծայրենեան	2000	Լիպեան	800
Տուրոյ	700	Օռորոթա	700
Էճիբշըն	3700	Բերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալերնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Ալզասիան շոգենաւը նաւապետ Քրիսթիան, այսօր Լիվէրբուլէն աստ հասաւ։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ

Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլք խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվէրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վալման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլէրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտադօ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթօլ և ընկ.

512

ԲԱԲԱԵԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվէրբուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պըքս
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Արքատիա	2,500	Ֆրուիշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասեդոնիա	3,500	Մարշ
Ռումելիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Պըքինկհէմ շոգենաւն ամսոյս 24ին Թունէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվէրբուլ պիտի ուղեւորի։

Այա Սոֆիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվէրբուլէն աստ կ՚սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ՚ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.

513 — Գործակալք

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարատին	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օդրանդօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասդէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Էրագօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրադօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաքֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտինօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Հանկօ	—	Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիօ	2,300	Քանդօ	3,600
Քէլօ	2,000	Եէտօ	1600
Քօճօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Ռինալտօ շոգենաւը, նաւապետ Նիումէն, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ, և դեկտ. 4ին պիտի մեկնի Կ. Պոլիս գալու համար։

Բալէրմօ շոգենաւը, ընդհանուր վաճառքով ամսոյս 16ին Հըլէն մեկնած է, ուղղակի Կ. Պոլիս գալու համար։ Դեկտեմբեր 2ին աստ կ՚սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կը մատուցուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալք

Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւլք խան Ղալաթիա

514

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԼԵԱՆ
Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Պօլսոյ միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Շէնը, որ նոյեմբեր 23ին Մարսիլիայէն և դեկտեմբեր 2ին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մինկրէլի, որ կը մեկնի յառաջիկայ երկուշաբթի, 18/30 նոյեմ.։

Ուղեւորաց ամէն դիւրութիւն

Նաւուղէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատար ԹԻՆԻՈԹԻ ԸՂՓՈՒԼ

Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլք Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

514

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

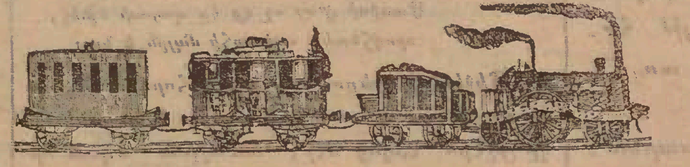

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբերի (Ն. Տ.) 1885, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ
ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60
	Առաւօտ												Իրիկուն									
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 17	6 50	7 15	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 55	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 11
Կում-գաբու	6 28	7 ...	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 ...	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22
Եէնի-գաբու	...	...	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 4	1 10	1 4[illegible]	2 45	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	...	6 26
Տավուտ փաշա	...	...	...	8 ...	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 7	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 3[illegible]	...	5 41	...	6 29
Սամաթիա	...	...	...	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	...	6 34
Եէտի-գուլէ	6 37	7 10	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39
Մագրիգիւղ	6 48	7 23	8 ...	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	2 11	3 9	...	4 21	...	5 22	...	6 16	6 50
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	...	2 21	...	...	4 31	...	5 32	...	6 28	...
Քիւչիւք Չէքմէճէ	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6 37	

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ
ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	1
	Առաւօտ												Իրիկուն									
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք Չէքմէճէ	[illegible]																					
[illegible]	[illegible]																					

[illegible]

Փոխառութիւն 1858) 1862)	A. Սէրի Գ. Կ.	26 30
» 1860) 1863) 1872)	B. » Կ. »	15 20
» 1865) 1869) 1873)	C. » Կ.	15 20

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ իրիկուան գոցուեցաւ ...	71
Այս առտու բացուեցաւ Գ. Կ. ...	71 10
Կէս օրին ...	71 10

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Օսմանեան Ժէնէրալ ...	Գ. Կ.	Անգ. Լ. Ր.	3 15
Քրէտի Ժէնէրալ ...	» »	Օսմ. »	6 4
Գանք տը Գոնսօ ...	» »	» »	3 25
Սօս. Շանժ է վալէօր ...	» »	» »	3 15
Թրամուէյ ...	» »	» »	285
Բուլմէլիի երկաթուղի ...	Ֆր.		35 75
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ ...	»		—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի ...	»		50

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի ...	ղրշ. ...	100
0 Ֆրանքնոց ...	» ...	87 25
Անգլիական ոսկի ...	» ...	110 2
Բօլ Իմբէրիալ ...	» ...	90 10
Քրիմից ...	» ...	51 10
Բուսլիի Թղթադրամ ...	» ...	9 22
» արծաթ ...	» ...	89 20
Ֆիօրին ...	» ...	8 28
Մէճ. արծ. (տարբ.) ...	» ...	107 37
Վեցնոց ...	» ...	102 30
Հինգնոց ...	» ...	102 25
Մէթալիք ...	» ...	98 10
Ազինճ ...	» ...	—
Թղթադրամ ...	» ...	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 28 Նոյեմբեր, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քոնսօլիտէ	100 13/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուեցաւ	14 1/8
» » » գոցուեցաւ	14 5/16
» » » Ա. ...	27
» » » Բ. ...	15 3/4
» » » Գ. ...	14 1/4
Օթօման 1871 ...	67 1/4
Փոխառութիւն 1877 ...	79 1/2
Բանք Օթօման ...	10 1/8
Ռուսական փոխառ. 1873 ...	97
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ) ...	64 7/8
» առանձն. (Բրիվիլէժիէ) ...	87 3/8
Տայրա Սանիէ ...	62 1/4
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ) ...	89
Հունգարական պարտաթուղթ 40/0 ...	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ ...	— —

Վիէննա, 28 Նոյեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ ...	125 90
Օսմանեան երկաթուղի ...	18 20

Բարիզ, 28 Նոյեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0 ...	108 07 1/2
» » 3 0/0 ...	80 17 1/2
Օսմանեան քոնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	14 17 1/2
» » » գոցուեցաւ	14 37 1/2
» » Սէրի Բ. ...	15 75
» » Գ. ...	14 30
Օսմանեան երկաթուղի ...	35 25
» Րէժիի բաժնեթուղթք ...	— —
Բանք Օթօման ...	503 75
Գրէտի Լիօնէ ...	525
» Ֆոնսիէ ...	1322 50
Բաժնեառմ Լիոնի ...	1237 50
Սուէզի ջրանցք ...	2091 25
Ռուսական 5 0/0 1877ի ...	100 1/2
Իտալական Ռանթ ...	96 30
Եգիպտական միացեալ ...	328 75
Սպանիական (արտաքին) ...	51 7/8
Բրիօրիթէ Թիւրք ...	356 25
5 0/0 Հելլէնական ...	291 25
Չէք Լոնտրայի վրայ ...	25 19

ԲԱՐԻԶ ԹԹՈՒԹ ՊՈՐՍ

Բարիզ, 28 Նոյեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0 ...	108 30
Օսմանեան քոնսօլիտէ Սէրի Դ ...	14 40
Եգիպտական ...	328 75

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

ՄՈՒՇ, 31 Հոկտ.

Սեպտ. 6 ին հեռագիրն աւետեց Տարօնոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Գրիգորիս Ալէաթճեանի յիւր վիճակն վերադարձի համար Բ. Դրան արտօնագրին շնորհումը, որ մեծ խնդութեամբ լեցուց Մշոյ և Դաշտի ամէն կարգի ամբողջ հայ հասարակութիւնը։ Յաջորդ օրը մի ընդարձակ հանգանակութիւն բացուելով ժողովրդեան մէջ, այսպիսի մի դրամական դառն տագնապի հակառակ 60 էն աւելի օսմ. ոսկւոյ մի գումար պատրաստուելով՝ ընդփոյթ հեռագրով փոխանակագրեցաւ առ Ն. Սրբազնութիւն։

Անցեալ շաբաթ լուր կը տարածուէր թէ Գեր. Ալէաթճեան Կարինէն մեկներ է. ահա մի խումբ պատուաւոր ազգայնոց ցլծնուսի բերդ կ'ենեն ընդ առաջ։ Մանրավանուց Արժ. Մկրտիչ Վ. Բագրատունի ցՀերթէվ Կարնոյ փութացած էր բարի գալուստ շնորհաւորելու ի դիմաց վիճակայնոց. հետզհետէ Մշեցի և Դաշտեցի ազգայինք և հասարակութիւն կը տարածուէին Կարնոյ ճանապարհին վրայ գտնուող գիւղերը և օրերով կ'սպասեն գալստեան Գեր. Ալէաթճեանի, որ վերջապէս մեծ բազմութեամբ հոկտ. 28 ին կը հասնի Մշոյ դաշտը Մանրավանից վանքը։ Սոյն բերկրաւիթ լուրը կը տարածուի Մուշ և շրջակայքը և ահա հոկտ. 29 ին առաւօտուն շուկայն բոլորովին կը փակուի։ Ամբողջ հինգ ժամի ճանապարհ նմանը չտեսնուած բազմութեամբ կը լեցուի. վարժարանաց աշակերտներ, ընդ որս և Հայոց Միաց. Ընկ. Մշոյ Ներսէսեան վարժարանի սաներ, քաղաքէս դուրս իրենց ուսուցչական խմբերով կը դիմաւորեն զՆ. Գերապատուութիւն։ Ժամը 4 ին առեններըՄանրավանքէն թափորը կ'սկսի յառաջել. առջեւէն կառավանորդը, որոց կը հետեւէին դաւաղանակիր վարդապետը, Մշոյ և Դաշտի քահանայք հեծեալ երկու կարգի վրայ շարուած։ Անկից յետոյ կուգար Գեր. Ալէաթճեան Սրբազան, որոյ կը հետեւէին 400 էն աւելի ձիաւորներ։ Թափօրը ծանրաքայլ կը յառաջանար. հազիւ ոստիկանք կրնային ճանբայ բանալ. քանիցս մեծ բազմութեամբ մատչեցան ի համբոյր աջոյ Ն. Սրբազնութեան, որ հազիւ կրցաւ հանդարտել ժողովուրդի եռանդ։ Երբ կը հասնի Գեր. Ալէաթճեան Առաջնորդարանի փողոցը, Ազգ. Հայուհեաց ընկերութեան Մշոյ օրիորդաց վարժարանի սանուհիք մի տանիքի վրայ յապահովի դիմաւորեցին զՆ. Գերապատուութիւն։ Մշոյ քաղաքի ծայրէն մինչեւ Առաջնորդարան փողոցները հեծեալներով լի էին և կարելի չեղաւ Ն. Սրբազնութեան յեկեղեցի երթալ, զի բազմութիւնն եկեղեցւոյ շրջակայ տանեաց վրայ այնքան հոծ էր, որ տանց փլչելէն կը վախնային. ոչ ոք ուշադրութիւն կ'ընէր. ուստի տնեցիք ստիպեալ էին տներէն մեկնիլ։ Նոյն օրը, երէկ և այսօր կառավարական պաշտօնեայք, Թուրք և Հայ երեւելիք, Ազգ. պաշտօնական մարմինք և հասարակութիւն խումբ խումբ այցելութեան գալով կը շնորհաւորեն զբարի գալուստ Ս. Առաջնորդին։

Նոյն օր Գեր. Ալէաթճեանի Մուշ հասնելէն մէկ ժամ յետոյ հասաւ նաեւ Հայոց Միաց. Ընկ. Հայաստանի վարժարանաց ընդհանուր Տեսուչն որ կը վերադառնար Հայաբնակ հարաւային գաւառաց այցելութենէն։ Մեծ. Սարեան իւր հետեւորդներով առաջնորդարան իջնելով՝ շնորհաւորեց զգալուստ Ն. Սրբազնութեան.

Ժողովրդական սոյն ոգեւորութիւն բաւական մեծ և անհերքելի ապացոյց է թէ Գեր. Ալէաթճեան ընդհանուր ժողովրդեան համակրանաց արժանացած է։

Ոտնահարեալ կղերական մը. — Մշոյ Զորոյ Թաղի քահանաներէն Տէր Բարսեղ Տէր Բարսեղեան, որ իւր մեքենայութեամբք ծանօթ է, դիմած է Հռովմէականութեան։ Ցաւալի է որ Հռովմէականաց Մշոյ Ցարութիւն Ճամճեան Սրբազանը դրկարաց կ'ընդունի մի այդպիսի անձ, որ քահանայագործութենէ լուծման և կառավարութեան պատժոյն ենթարկուելոյ վրայ էր։ Այսօր Գեր. Ճամճեան մի պաշտօնագրով կը ծանուցանէ Հայոց առաջնորդարանին թէ Բարսեղ քահանայ Լուսաւորչական եկեղեցւէն հրաժարուելով Հռովմէական սուրբ և կաթողիկէ եկեղեցւոյն դիմած է և հետեւապէս ընդունուած և իւր իրաւասութեան ներքեւ առնուած. Գեր. Գրիգորիս Սրբազան Ալէաթճեան կը պատասխանէ թէ՝ Հայաստանեայց սուրբ Առաքելական և կաթողիկէ եկեղեցւէն հրաժարուող և Հռովմէական եկեղեցւոյն յարող Բարսեղ քահանայն գողութեան և այլ յանցանաց մէջ ամբաստանուած և դատապարտուած լինելով՝ առանց իւր պատիժը կրելոյ չ'կրնար ո և է մի կրօնի յարիլ պատժէ զերծ մնալոյ յուսով։

* * *

ՄԱՍԻՍ (1

ԵՒ

ՆՈՐԱ ԿԱՏԱՐԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

Ա. ՊԱՏՄԱԿԱՆՔ

Մասիսի վրայ ոչ ոք կը պարտի ելնել, որովհետեւ աշխարհի մայրն է Նա։

Միջին դարերու ճանապարհորդներն, որ քարոզչական և առեւտրական նպատակաւ կը շրջէին Ասիոյ մէջ, առաջինն եղան որ յայտնեցին Եւրոպայի թէ, Հայաստանի մէջ կայ սրբազան լեռ մը, որ վրայ իջաւ Նոյեան տապանը ջրհեղեղէն յետոյ։ Իսկ մինչեւ այն ժամանակ, Եւրոպացիք լիակատար տեղեկութիւն չունէին այդ մասին. ըստ ոմանց Ս. Գրքի հրէական աւանդութիւնը բացորոշապէս մատնացոյց չ'ըներ այն «Արարատեան Լեռներն» որ Նոյ Նահապետի նախնիքն իջած են։

Այս ճանապարհորդներն հաւատ ընծայելով տեղւոյն ժողովրդական աւանդութեանց, կ'սկսին պատմել թէ Հայաստանի մէջ, Էջմիածնի մօտ գտնուած ձիւնապատ գագաթն իսկ և իսկ Ս. Գրքի Արարատեան լեռն է. այս լուր կայծակի արագութեամբ տարածեցաւ բոլոր Եւրոպայի մէջ։ Այնուհետեւ անբռնադէ անբռնադ կ'աւանդուի Ս. Գրքի և Հայաստանի Արարատներու նոյնութեան կարծիքն, կարծիք՝ որ հետզհետէ կրօնական անվիճելի վարդապետութեանց ուժ ստացաւ։ Բաց աստի այդ կարծիքն Եւրոպայէն՝ իւր հայրենիքն՝ Հայաստան վերադարձաւ, իբրեւ նոր ապացոյց տեղական պատմութեանց ճշմարիտ լինելուն և Հայերն որ Մասիս կոչումը կուտային այդ լերան, այն ժամանակ լսեցին Արարատ անունն որ անծանօթ էր նոցա։

Յայտնի է թէ Միջին դարու մէջ առասպելական աշխարհ կը համարուէր արեւելք, հետեւաբար դիւրին է կարծել որ Նոյեան լերան վրայ Եւրոպայի մէջ առաջին անգամ Փոր, աւելի ճշգրիտ և գիտական տեղեկութիւններ տուին Եւրոպայի՝ Մասիսի վըրայ։ Տուրնըֆոր մինչեւ իսկ փորձեց բարձրանալ նորա կատարն յուսալով գտնել անդ բոյսերու հազուագիւտ տեսակներ, որ լինին ժամանակակից Նոյ Նահապետի և անծանօթ՝ ուրիշ երկիրներու մէջ։ Բայց Տուրնըֆոր իւր նկարագրութեան մէջ կ'ըսէ թէ, Արարատ անմատչելի է, իւր ամպածրար բարձրութեան և սառոյցի սոսկալի կոյտերով յաւէտ ծածկեալ սրածայր կողերու պատճառաւ։ Երկու ճանապարհորդներն ալ կը պատմեն Արարատի մասին եղած աւանդութիւններն և թէեւ փոքր ինչ տարակուսութիւն կը յայտնեն, սակայն այն ևս աւանդութեան գեղեցկերու մանրամասնութեանց նկատմամբ։ Այնու ամենայնիւ երկուքն ալ իրենց նկարագրութեան մէջ այն համոզումը կը յայտնեն, թէ Նոյեան լեռն և Հայաստանի Մասիսը մի և նոյն Արարատն են։ Այս պատճառաւ է որ թէ՛ Շարդէն և թէ՛ Տուրնըֆոր նկարած են զՄասիս՝ իւր գագաթին վրայ ունենալով Տապանը։

Արարատ լերան աւանդութեան ազդեցութիւնն անդրադարձաւ եւ ներկայ դարու աշխարհագրական գիտութեան մէջ։ Աշխարհագէտներն ու պատմագէտներն այլ եւս չեն հաւատար որ Տապանի մնացորդը մինչեւ այժմ կրնայ պահպանուած լինել Մասիսի ծայրը, բայց այն կարծեաց պատճառաւ թէ—ջրհեղեղէն յետոյ այդ լերան ստորոտէն է որ մարդկային ցեղը սփռուեցաւ երկրագունտի վրայ,—որ այնչափ մեծ ուժ գտած է գիտական աշխարհի մէջ, Մեծն Արարատ բաւական կարեւոր նշանակութիւն ունի այս կողմէ. եւ այս պատճառաւ գիտուններէն ոմանք զանազան կարծիքներ յայտնած ու ենթադրութիւններ ըրած են այդ լերան ունեցած դերի նըկատմամբ, երկրաբանական տեսակէտէն։ Այսպէս օրինակի համար Ռաումէր եւ Հոֆ Մասիսի աշխարհագրական դիրքին կը վերագրեն այն առանձնայատկութիւններն որք իբր թէ կը բացատրեն, թէ ինչո՞ւ ջրհեղեղէն յետոյ մարդկային ցեղի աշխարհի չորս ջը ցրուելու կեդրոնավայրը լինելու պատիւն ունեցաւ այդ լեռը։ Մասիսը, կ'ըսեն նոքա, հին մայր ցամաքի կեդրոնական դիրքը կը գրաւէ, նա կը գտնուի հին աշխարհի երկայնութեան գծի բուն մէջտեղն, ենթադրելով որ երկայնութեան գիծն անցուցած պէտք է համարել Բարեյուսոյ հրուանդանէն մինչեւ Բէրինգեան նեղուցը, կը կազմէ կեդրոն և հանգոյց ասիա—ափրիկեան անապատներու որք հնդարեան ովկէանի մըջատակը կը ներկայեն, նմանօրինակ դիրք մը կը գրաւէ Ջիբրալտարէն մինչեւ Բայքալեան լիճը գտնուած ներքին աւազաններու գօտւոյն նկատմամբ, ի վերջոյ եւ կեդրոն կը համարուի զինքը շրջապատող ծովերուն, այն է Սեւ եւ Կասպից ծովերուն, Պարսից ծոցին եւ Կարմիր ու Միջերկրական ծովերուն։ Հռչակաւորն Ռիտտէր հաշուելով այս ամեն առանձնայատկութիւններն եւ յիշելով թէ երկրիս վրայ ոչինչ կայ պատահական, յառաջ կը բերէ այն ուշագրաւ կէտը թէ հին աշխարհի ե. րեք մայր ցամաքները Փոքր-Ասիոյ մէջ է որ ամենէ աւելի կը մերձենան իրարու։

Յորմէ հետէ, ըստ 1828 փետրուար 10 դաշնագրի, Հայաստանի մի մասի հետ Արարատն ալ Ռուսիոյ միացաւ, բաւական դիւրացաւ այն ճանապարհորդներու գործն, որք կը փափաքէին տեսնել երկիր մը, որ ի վաղուց անտի յինքն գրաւած էր գիտնականներուն ուշը, մարդկային ազգի սկզբնական օրրանն համարուելուն պատճառաւ։ Այս նոր և բարեպատեհ առիթէն առաջին անգամ օգուտ քաղողն եղաւ Դորպատի համալսարանի բնագիտութեան պրօֆէսօր հռչակաւորն Ֆրիդրիխ Պարրոտ, որ Հայաստան ճանապարհորդելէն կ'սկսի բուն գիտական խուզարկութիւններն Մասիս լերան։

Պարրոտ կատարեալ յաջողութեամբ կըրցաւ ելնել Արարատի ծայրն և բաւական նըշանաւոր և առատ պաշար տուաւ բնագիտական և բուսաբանական-աշխարհագրական զննութեանց։ Սակայն սրբազան մահկանացուի համար գագաթի անմատչելիութեան համոզումն, աւելի մեծ ոյժ գտաւ քան Պարրոտի ճշմարիտ և մանրամասն պատմութիւնը թէ ի՛նչպէս յաջողած էր իրեն բարձրանալ սրբազան լերան կատարը։

Հազիւ աւարտած էր գիտական արշաւանքն, և ահա լուր տարածուեցաւ յՆերեւան թէ, Պարրոտի՝ Արարատի գագաթն բարձրանալու ամեն ջանքերն ու փորձեր կատարելապէս ապարդիւն անցած էին։ Տարիէ մը յետոյ, երբ ժողոված նիւթերուն ուսումնասիրութեամբ կ'զբաղէր պրօֆէսօրն, Հարպկորէն ապարէզ նետուած սուտ գրոյց մը կ'սկսէր հաստատութիւն գտնել հետզհետէ և մինչեւ իսկ մարդ մը որ գիտական աշխարհի մէջ հեղինակութիւն ստանալու հետամուտ էր՝ Երեւան եկաւ Թամլիսի մէջ և սկսաւ պաշտպանել սուտ ու հերքել այն իրողութիւն թէ, Պարրոտ ելած է Մասիսի ծայրն։ Յարգելի գիտնականն անպատուած զգալով իւր անձն, կը խնդրէ որ քննութիւն կատարուի բարձրացման ամեն հանգամանքներու և մանրամասնութեանց նկատմամբ. խնդիրքն ընդունուեցաւ, բայց ինչպէս որ յուսալի էր, քննութիւնն երբեք չկրցաւ համոզել զայնս, որ արդէն չէին ուզեր համոզուիլ և ընդհակառակն կը ջանային քօղարկել ճշմարտութիւնն և ջատագովել այն Նախապաշարումներն որ Մասեաց կատարի անմատչելիութիւնը կը քարոզէն։ Թէեւ անկէ յետոյ ուրիշներ եւս բարձրացան Արարատի գագաթն, այլ Նորա եւս միեւնոյն բաղդին ենթարկեցան. ոչ ոք հաւատաց նոցա խօսքին, հակառակ նոցա ներկայած ամենաչօշափելի փաստերուն։

1840ի աշխոն, որ երկրի երեւէն անեւրեւոյթ ըրաւ Ակոռի մեծ աւանն գրեթէ իւր բոլոր բնակիչներով, նորէն գիտական աշխարհին ուշն Մասիսի վրայ դարձուց, և Աբիխ ակադեմիկանն անդ գնաց ուսումնասիրութիւններն այն աստիճան յախշտակեցին Աբիխի ուշ ու միտքն, որ թէեւ կարճ ժամանակի համար ըրած էր այդ գիտական արշաւանքը, բայց տեւեց աւելի քան 30 տարի և իւր ընդարձակ ու խորաթափանց հետազօտութիւններով ճոխացուց գիտութիւնը կարի օգտաւէտ տեղեկութիւններ տալով ամբողջ Կովկասիոյ երկրաբանական կազմութեան վրայ։ Մասիս լերան արտաքին տեսքն և մակերեւոյթի յատկութիւնն ուսումնասիրելէ յետոյ Աբիխ գիտական փաստերով ապացոյց թէ կարելի է ելնել նորա կատարն և ապա յոյժ փայլուն կերպիւ հաստատեց իւր խօսքն անձամբ բարձրանալով անդ ուր Նոյ Նահապետ առաջին անգամ ոտ դրաւ ջրհեղեղէն յետոյ, տապանէն դուրս գալուն պէս։

Արարատի գիտական հետազօտութեանց համար ոչ նուազ բարեպատեհ եղաւ և 1850 տարին, երբ Խոձկօ զօրապետ եռանկիւնաչափական ընդարձակ աշխատութեանց ձեռնարկած լինելով ի Կովկասիա, բոլոր ուղեկիցներով Մասիսի վրայ ելաւ և գրեթէ մի շաբաթ կեցաւ բուն ծայրին, զբաղելով մթնոլորտաբանական երեւոյթներու քննութեամբ և չափելով եռանկիւնաչափութեան գլխաւոր կէտերու զէնիթական տարածութիւններն։

1860 էն սկսեալ Լոնտոնի Ալպեան Ակումբի անդամներէն զօսաշրջիկ անգլիացիներն քանի մ'անգամ բարձրացան Մասիսի կատարը։ Ալպեան այս գործօն և փորձառու ճանապարհորդները բաւական նըշանաւոր օգուտ մատուցին նշանակելով Մասիսի ծայրը բարձրանալու միջոցն և այնու դիւրութիւն ընծայելով յետագայ ճանապարհորդներուն։

Ոչինչ այնչափ զօրութիւն ու թարմութիւն կը ներշնչէ մարդուս հոգւոյն և մարմնոյն—«մարդուս որ փոքրոգութեամբ խոպառացուցած է այս ունայնութեան աշխարհի հոգերու մէջ» ինչպէս կ'ըսէ բանաստեղծն—որչափ երբ գտնուի նա լեռնային վեհապանծ բնութեան մէջ տեղ։ Ոչ քմահաճոյքն և ոչ անգործութիւնն են որ ամառնային եղանակին դէպի Զուիցերիա կը մղեն օտար երկրացիներու աճող բազմութիւն մը։ Մեծ մասամբ լեռնային ազատ օդի ծարաւիներ են այդ մարդիկ որ Զուիցերիոյ լերանց աքանչելի բնութեան մէջ կը փնտռեն զուարճութիւն կեանքի ամենօրեայ հոգերէն և աշխատութիւններէն վերջ, և հանգիստ՝ քաղաքային յարատեւ աղմուկներէն յետոյ։

Բնագիտական շատ կարեւոր խնդիրներ կարելի է լուծել միմիայն մթնոլորտի բարձրագոյն խաւերու մէջ զննութիւններ կատարելով։ Մասիս իւր մերկ դիրքի պատճառաւ առանձին յարմարութիւն կը ներկայէ այս կողմէ և Աբիխ ակադեմիկանը ծայրագոյն աստիճան փափաքելի և հետաքրքրական կըգտնէ Արարատի գագաթան վրայ կատարած մթնոլորտաբանական զըննութեանց փորձերն։

Այժմ Մասիս կենսաբանական, երկրաբանական և մթնոլորտաբանական կողմէ աւելի քննուած և ուսումնասիրուած է քան Կովկասիոյ լերանց ո և է գագաթը. Մասիսի վրայ ելնելն այլ եւս զարմանք չպատճառեր մարդուս և միայն նորա ստորոտներէն քիչ մը հեռուն գտնուած հայկական հին վանքի մը կրօնաւորներն են որ կը պաշտպանեն անմատչելիութեան գաղափարը։ Այս է ընդհանրապէս Մասիսի գիտական նուաճման պատմութիւնը։ Ներկայ տեսութիւնը կը բովանդակէ այս աշխարհակալութեան ամենահետաքրքրաշարժ միջադէպերը։

Մասիսի հրաբխային ընդարձակ դրութիւնն, որ 120 վերստ շրջապատ ունի, կը կցի Ակրի լերանց և արեւելեան ծայրի հետ, իսկ այս վերջինս լեռնաշղթայ մ'է Թուրքօ-ռուսական սահմանի վրայ։

Այս դրութիւն կը բաղկանայ երկու կոներէ, հիւսիս—արեւմտեան և հարաւ—արեւելեան, որ բաժնուած են ընդարձակ լեռանցամէջով մը, որ բարձրագոյն կէտն 8800 անգլ. ոտք բարձրութեան վրայ կը գտնուի։ Հիւսիս-արեւմտեան կոնը Մեծ Մասիս, իսկ հարաւ-արեւելեանը՝ Փոքր Մասիս կամ Սիս կը կոչուի։

Փոքր Մասիսն յոյժ յարմար է կոն կոչուելու, որովհետեւ կատարելապէս կը նըմանի այդ երկրաչափական ձեւին, իսկ Մեծ Մասիս զուրկ է այդպիսի կանոնաւոր և պարզ գծագրութենէ և արեւմտեան թեւն փոքրիկ լեռնաշղթայի մը պէս կ'երկարի, մինչդեռ արեւելեան կողմէն այսպէս չէ. սակայն նորա ընդհանուր դիրքն և տեսքն, մանաւանդ հիւսիսէն, այնչափ վեհափառ և հիացքանչ է որ առաջին անգամ երբ մարդ կը դիտէ զայն, իւր երակներու մէջ զմայլման քաղցր սարսուռ մը կ'զգայ։

Մեծ Մասիսն ունի 16,116 անգլ. ոտք բարձրութիւն կէտ մ'որ կ'անցնի ձիւնի սահմանէն։ Աբիխ կ'ըսէ թէ հիւսիսային կողմէն ձիւնի սահմանն 13,710 և հարաւային կողմէն 12,932 անգ. ոտք բարձրութեանց վըրայ կը գտնուի։ Հակառակ ձիւնի մեծաքանակ առատութեան, Մասիս կարի աղքատ է ջուրով. ոչ միայն լեռնային գետակ մը սկիզբն չ'առներ անկէ, այլ մինչեւ իսկ փոքրիկ վտակներն անգամ հազուագիւտ երեւոյթ մը կը ներկայեն նորա վրայ։ Այսպիսի վտակներէ մին կ'ընթանայ արեւելեան կողմէն, իսկ միւսն հիւսիսային՝ Ս. Յակոբի հովտի մէջ։ Սոքա երկուքն ալ սառնակոյտերու պարտական են իրենց ծագումն և այս պատճառաւ ձմեռնային ամիսներու մէջ շատ աղքատ են ջուրի կողմէ։

Մասիսի անջրդութեան պատճառն կը բացատրուի այնու, զի նորա մակերեւոյթի մեծ մասը ծածկուած է հրաբխային փըլուրուն լաւայէ մ'որ կը ծծէ ձիւներու հալմամբ կազմուած ջուրը։ Միայն լերան ստորոտը, քանի մը տեղեր երկրի մակերեւոյթի վրայ դուրս կ'ելնեն այդ ջուրերը բնական աղբիւրներու ձեւով։ Սոցա մէջ ամենէ նշանաւորն է «Սարդարի Աղբիւրն» որ կը գտնուի վիճակ մը կը ներկայէ Արարատի վրայ։ Լեռան այս առանձնայատկութիւն արդէն նըկատած էր Տուրնըֆոր, երբ կ'ուսումնասիրէր Մասիսի տնկաբանութիւնն ԺԸրդ դարու մէջ։ Տուրնըֆոր, մարդկային ցեղի յետջրհեղեղեան օրրանն համարուած լերան վըրայ կը յուսար գտնել անթիւ հազուագիւտ բոյսեր, բայց յապուշ կրթեցաւ տեսնելով նորա բուսական աղքատութիւնն և հետեւեալ բացագանչութիւնն ըրաւ. «Այս լեռն աշխարհիս ամենէն տխուր և անհաճոյ երեւոյթն ունի։»

Պ. Տ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Մորմոնականութիւն.— Միացեալ Նահանգաց մէջ Մորմոնաց դէմ հալածումը սաստկութեամբ կը շարունակի։ Դիտուած է թէ այն դատապարտեալք, որ մերժած են յարգել բազմականութիւնն արգիլող օրէնքը, ամենէն բարձր պատժոյն՝ այն է 6 ամիս բանտարկութեան և 300 ոսկի տուգանաց ենթարկուած են։ Հալածումը կը շարունակուի և անշուշտ այն ատեն միայն կանգ պիտի առնու երբ ամէն բազմակին Մորմոնք բանտը լինին կամ խոստանան միմիայն մէկ կին պահել։—Իրաց վիճակն այսպէս անհանդուրժելի կըլլինի Մորմոնականութեան համար ի Միացեալ Նահանգս, և հաւատացեալք պիտի հարկադրին կա՛մ բազմակութիւնը ջնջել իրենց վարդապետութենէն և կա՛մ անգամ մ'եւս խմբովին երթալ այլուր հաստատել իրենց բնակութիւնը։ Կ'երեւի թէ այս երկրորդը նախամեծար կը համարին, և պիտի երթան գաղթականութիւն հաստատել ի Մեքսիկա, թէ և Մեքսիկայի կառավարութիւնը բացորոշապէս մերժած է իւր թեւարկութեան ներքեւ առնուլ զայնս։

Այսպէս Մորմոնականութիւնը սահմանեալ է մօտալուտ անհետացման և կամ իւր հիմնական վարդապետութեանց միոյն՝ բազմականութեան ջնջման։

Քօլոնեէ ջրի գործածութիւնն ի Ռուսիա.— Ռուսիոյ ներքին գործոց նախարարին կարգադրութեամբ, նոր տուրք մը հաստատուեցաւ ի վերջերս ի Ռուսիա։ Քօլոնեի դժբաղդ ջուրն է ենթակայ այս խստութեան։ Կ'երեւակայէք թէ ժամանակէ մ'իվեր ի Ռուսիա բազմաթիւ անձինք, նոյն իսկ ազնուական դասէն, սովորութիւն ըրած են իբր ըմպելի գործածել այդ հոտաւէտ ջուրն, որ այսուհետեւ տուրք պիտի վճարէ ոչ միայն իբր անուշահոտութիւն, այլ իբր ոգելից ըմպելի։

Մեծ մարդոց մահն. — Գիտուն մը, որ աստեղագիտական հաշիւներով կ'զբաղի, ի մօտոյ գիրք մը պիտի հրատարակէ՝ հետաքրքրաշարժ իւր գուշակութիւններով ի մասին բազմաթիւ հանրածանօթ անձանց։ Ահաւասիկ քանի մը անտիպ քաղուածներ։

Նաբոլէոն իշխանը բուռն մահուամբ պիտի մեռնի 1907 սեպտ. 3 ին։

Երիտասարդ Վիքթօր Իշխանն, որ մասին մարգարէն նուազ խիստ է, պիտի մեռնի սակայն բուռն մահուամբ, հասունբքաք ձիէ կամ կառքէ ինկնալով։ Թուականը որոշուած է, 1916 մարտ 9 ին։

Նմանապէս բուռն մահուամբ պիտի մեռնի Փարիզի կոմսն 1898 ապրիլ 16 ին։

Պ. Կրէվի պիտի մեռնի 1900 փետրուար 5 ին։

Լեւոն ԺԳ. Պապը պիտի մեռնի 1886 յուլիս 4 ին և Վիքթօրիա Թագուհին՝ 1889 սեպտ. 10 ին։

Կալէսի իշխանն իւր հոգին պիտի աւանդէ 1891 յունուար 10 ին, Ռուսիոյ կայսրն 1910 ին։

Գերմանիոյ կայսեր մահը ծանուցուած է 1890 յուլիս 10 ին, ի հասակի 93 ամաց, 3 ամսոյ և 18 օրուան։ Պիզմարք իշխանն իւր տիրոջմէն 41 օր առաջ պիտի մեռնի, այսինքն 1890 մայիս 31 ուրբաթ օր։

Մանկանց առեւտուրն յԻտալիա.— Իտալական կառավարութիւնն սկսած է յատուկ և մանրազնին հսկողութիւն ի գործ դնել Նէաւհանդստաց և սահմանագլխոյ կայարանաց մէջ ձերբակալելու համար այն տնձինքն որ երկու սեռէ մանուկներ կը գնեն և Զուիցերիա, Աւստրիա ու Անգլիա կը տանին իբր շրջուն երգիչ։

Այդ մանուկներէն շատեր կան ի Լոնտոն, որք իրենց ծնողներէն վաճառուած են յիսուն և նոյն իսկ քսան Ֆրանքի։

Այդ փոքրիկ ստրկավաճառաց առեւտուրը կը կատարուի մանաւանդ հարաւային նահանգաց մէջ։—Գիւղապետք յոյժ դիւրաւ կը շնորհեն անցագրեր և ըստ բաւականին չեն հսկեր այս նորահնար գերեվաճառաց մեքենայութեանց վրայ։

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Խասգիւղի Ընթերցասիրաց ընկերութեան Գործ. ժողովը մեծաւ շնորհակալութեամբ կը հրատարակէ իւր բաժինը մէկ մէճիտոնց տարեկան բաժանորդաց հետեւեալ Բ. ցուցակն.

Ա. ցուցակին գումարը 36 բաժին

Ազնուահի Տիկնայք

Բարիս Մօմճեան 1, Բերուզ Տիօնեան 1, Բարիս Կարապետեան 1.

Մեծ. Տեարք

Մկրտիչ Էսաեան 3, Գրիգոր Շամտանճեան 3, Տօք. Տիգրան Փէշտիմալճեան 2, Կարապետ Հայրապետեան 2, Գրիգոր Լաթիֆեան 2, Յովակիմ Սնդրէասեան 2, Լեւոն պէյ Փափազեան 1, Գասպար Ջերազ 1, Մինաս Ջերազ 1, Նշան Փափազեան 1, Գրիգոր Սրբահամեան 1, Բարթող Թէլեան 1, Պօղոս Ոսկերիչեան 1, Սեղբոս Սեղբոսեան 1, Գրիգոր Ֆիշէնկճիպաշը 1, Պաղտիկ Պապայեան 1, Մկրտիչ Քիւրքճեան 1, Առաքել Թօղլեան 1, Կարապետ Պարոնեան 1, Սրամ Ցակոբեան 1, Նիկողոս Գաբրիելեան 1, Ներսէս Յովհաննէսեան 1, Հանրի Սոլաքեան 1, Ռափայէլ Չէքիճեան 1, Մանուկ Թօփիկեան 1, Գառնիկ Համբարձումեան 1, Խաչիկ Ժամկոչեան 1. Համագումար 79 բաժին։

(ԿՆԻՔ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ)

ԱԶԴ

Ուսմանց և լեզուաց հմուտ անձ մը կը փափաքի Զուիցերիութեան և Անգլիարէնի այցելութեամբ դասախօսութիւն ընել տանց և վարժարանաց մէջ։

Խնդրողք պարտին դիմել Կ. Պոլիս Ցակոբեան Խանը Սենեկապետ Հաճի Գասպարին։

3—4

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԻՐԱՍՔԷՐԻ

Գալըն գանավաչօտան մամուլ պաքսիմաթ չուվալը առէտ երիմի պին, պէհէր առէտի իւչ ղուրուշ օթուզ բառա.

Պիր նումէրօ գալըն Ինկիլիզ քէթէն պէզի արշընը ճէտոտ երիմի պէշ պին, պէհէր արշընը ճէտոտի ալթը պուչուգ ղուրուշ.

Սարկըլըգ ամերիգան, թօբ պին; պէհէր լիպրասը պէշ պուչուգ ղուրուշ։

Նիզամիյէ էլպիսէ վէ սէրաճխանէ անպարը իչին չուրութը մուգարրէրէ վէ իթթիխազ օլունան նիւմունէլէրինէ թեվֆիգըն միւպայաա օլունմագ իւզրէ մէվգըի միւնագասայա գօնուլմագ իւզրէ մէվգըի միւնագասայա գօնուլան պալատէ մուրագգամ իւչ գալէմ չուվալ վէ սայիրէ ֆիյաթը մուրագգամէլէրի իլէ Թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ, Թշրինի սանիի բուսմինին երիմինճի չարշէնպիհ կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալէրի պիլ իճրա մէգքիւր կիւնտէ գարարը գաթիլէրի վէրիլէճէկ յինտէն, իժա իժապ էյ Թալիպ վէ երիմի պիրինճի բէնչշէնպիհ կիւնի եւգտէ պէչ Թէնզիլինէ բաղլիպ պուլունանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ուսումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

12 Թշրինի սանի 1885

1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ չայիր անպարը իչին Սէլանիք հասըլաթընտան էլլի պին օգգա քիյահըն միւնագասասը իչպու Թշրինի սանինին օն սէքիզինճի կիւնիւ գարարը գաթիսի մուգարրէր պուլունմըչ օլտուղընտան Թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ լէվազըմաթը ուսումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

1—3

16 Թշրինի սանի 301

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ուրֆա էրզագը ասկէրիյէսինտէն էվզանը ճէրիտէ օլարագ տագէգին երիմի — պէքսիմէգին քըրք պէշ — Նանը աղլըն երիմի — կիւչթին եիւզ պէշ — էրզըն ալթմըշ էտտի — սատէ. Նին իւչ եիւզ էլլի պէշ — Նօհուտըն երիմի իքի — սօղանըն օն տէօրթ — սապօնըն եիւզ էլլի — մումըն եիւզ քըրք ալթը — կազըն սէքսէն — դէյթինին իքի եիւզ սէքիզ — համսպըն օն — քէօմիւրին երիմի — չայիրին երիմի տէօրթ — սամանըն պէշ — չէքքէրին իքի եիւզ երիմի սէքիզ — հընթանըն երիմի սէքիզ — Թուզըն օթուզ — զէյթունըն իքի եիւզ երիմի — ֆասուլիանըն սէքիզ փարայա մահալլի Թալիպի էօհտէսինտէ օլտուղընտան Թէնզիլի ֆիյաթը իժայա Թալիպ օլանլարըն լէվազըմաթը ուսումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

1—3

16 Թշրինի սանի 1885

ԻԼԱՆ

ՊԱԳԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ Թահնիյէ իտարէսի իւչուն միւպայաասը մէվգըյի միւնագասայա գօնուլան պէշ եիւզ պին գըյէյի ճէտոտ իւչիւնճիւ նիւմէրօ իսթանպօլ տագիգինին չէրայիթի մուգարրէրէսի իլէ պէհէր գըյէյի ճէտոտի էլլի փարայա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իչպու Թշրինի սանինի բուսմինին երիկիրմինճի չարշէնպիհ կիւնի գարարը գաթիսի վէրիլէճէկլինտէն իժայա Թալիպ օլանլարըն լէվազըմաթը ուսումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

1—3

17 Թշրինի սանի 1885

թիւն պահանջելով Յունաստանի սպառազինութեանց վրայ։

— Աթէնք, 25 Նոյմ.

Իրաց վիճակն սպառնալից կը դառնայ՝ Հելլէն և օսմ. զօրաց սահմանագլխոյ վրայ իրարու շատ մօտենալուն պատճառաւ։ Թուրքերը տրամադիր կ'երեւին պատերազմ մը գրգռելու (°.°.)։ Եպիրոսէն ի Մակեդոնիա տանող կիրճերը կ'ամրացնեն։ (Թուրքաց բացայայտ մէկ իրաւունքն է այս։) Թեսալիոյ Հելլէն զօրքերը, թէեւ արդէն բազմաթիւ են, օգնութիւններ կը ստանան։ Պատերազմական Նախարարն հարկաւոր միջոցները ձեռք կ'առնու՝ ի մօտոյ զինուց ներքեւ կոչելու համար նաև պահեստից երկու նոր կարգեր։ Պատերազմական և ծովային պաշտօնատանց մէջ մեծ փութաջանութիւն կայ։ Հելլէն բանակը ջերմապէս կը բաղձայ պատերազմի։ Երեսփոխանութիւնն անյապաղ պիտի քուէարկէ կառավարութեան խնդրելիք բոլոր վարկերը։

ԳԱՐԱՏԱՂ ԿԸ ՎՇՏԱՆԱՅ

—Քաղաքս, 25 Նոյմ.

Զէյթինեկի պաշտօնական լրագիրը, խօսելով Աղեքսանդր Իշխանին առ Պուլկարս ուղղած Յայտարարութեան վրայ, կը պարսաւէ զայն հատուած ուր Իշխանը կը խօսի եղեր սերպ ժողովրդեան կատարեալ ջնջման (°.) վրայ։ Գարատաղի Թերթը կ'ըսէ որ եթէ գործերը մինչև այն կէտ հասնին, Գարատաղ անտարբեր հանդիսատեսի մը դերը չի կրնար պահել։

(Յայտնի է թէ Գարատաղցիք սերպ ազգութեան կը պատկանին։)

ՄԻԼԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Թայմզ աստոյգ աղբիւրէ առնլով կը հրատարակէ հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնը.

«Միլան Թագաւորին բարեկամ տէրութեան մը (Աւստրիոյ) թելադրութեամբ, Թուրքիա երկրորդ անգամ առաջարկեց Աղեքսանդր իշխանին զինադադար ընել, պայմանաւ որ Սերպք բոլորովին ելնեն պուլկար հողէն. պայման՝ որում հաւանեցաւ սերպ կառավարութիւնը։

«Միլան Թագաւորն որոշած է հրաժարիլ։

«Իւր բարեկամք և կուսակիցք, թէ օտար երկրաց և թէ իւր պետութեան մէջ, կը ջանան յաջորդութիւնն ապահովել իւր որդւոյն, ընդ խնամակալութեամբ Թագուհւոյն. այլ Թագաւորը կը մերժէ առնորինակ ո՛ և է կարգադրութիւն։ Հաստատապէս որոշած է Սերպիայէն հեռանալ իւր ընտանեաց հետ։ Հաւանական է որ Ֆրանսա քաշուի, ուր ստացած էր զ'իւր կրթութիւն։

«Սերպիոյ դրաւումն յԱւստրիոյ մօտալուտ կը դառնայ։ Այս դրաւման նպատակը պիտի լինի Քարաճորճեւիչ իշխանին ի գահ բարձրացումն արգելուլ։»

* * *

Թայմզ հետեւեալ կերպիւ կը խօսի Սերպիոյ մէջ իրաց նոր վիճակին վրայ.

«Միլան Թագաւորին հրաժարումը մեծ պարապ մը պիտի թողու, զոր շատ դժուար է լնուլ։

«Քարաճորճեւիչ իշխանը բազմաթիւ համակրողներ ունի երկրին մէջ.— Նորերն չէ հաստատել զայն, և իւր ի գահ բարձրացման դէմ առարկութիւնք յոյժ ծանր են։

«Միւս կողմէ, Սերպիոյ դրաւումն յԱւստրիոյ, ինչ ձեւով և ինչ նպատակաւ ալ լինի, ծանր անպատեհութիւններ կը ներկայէ։ Հաւանաբար ընդհանուր յեղափոխութիւն մը յառաջ պիտի բերէ։ Այժմ որ Օպրէնովիչներու գերդաստանը խախտած է, Սերպիոյ մէջ իրաց վիճակն յոյժ երկիւղալի է. այլ ոչինչ աւելի ձախող կը լինի քան դահավէժ գործողութիւն մը։

«Դեսպանախորհուրդը զարմանալի իմն անօգուտ պիտի լինի եթէ թողու որ պատերազմն, որ այժմէն իսկ վերջ գտնելու էր, [illegible] ապօրինաւորութիւն լինի։»

* * *

—Վիէննա, 26 Նոյմ.

Միլան Թագաւորին հրաժարման և Աւստրիոյ կողմէ Սերպիոյ դրաւման մասին Թայմզի լուրն անհիմն է, կ'ըսուի պաշտօնական անկիւնց մէջ։ Վիէննայի կառավարութիւնն, Հիւսիսի երկու Կայսրութեանց հետ, վճռած է իրաց նախկին վիճակը վերահաստատել։ Սերպօ-պուլկար պատերազմն և իւր անպատեհ արդիւնքները փակած չեն [illegible]։

Իրաւ է թէ Ֆրանց-Յովսէփ Կայսրն անմիջապէս թողած է իւր Կէօտէօլլէի դղեակն, և Վիէննա վերադարձած է։ Դէպքերն յոյժ ծանր են և կ'արդարացնեն Կայսեր ներկայութիւնն իւր մայրաքաղաքին մէջ. բայց չէ կարելի առանց եզրակացնել թէ Աւստրիա որոշած է դիւանագիտութենէ տարբեր կերպիւ միջամտել, որ արդիւնքը կը լինէր Պուլկարիոյ դրաւումն ի Ռուսաց։

Գալով Միլան Թագաւորին հրաժարման, Թայմզ անշուշտ ուզած է ակնարկութիւն ընել պատերազմի յայտարարութենէն առաջ Սերպիոյ Թագաւորին գործածած լեզուին։ Այդ վայրկենին, արդարեւ հաստատած էր թէ Պուլկարիոյ և Ռումէլիի միացման պարագային մէջ, պիտի հարկադրի կա՛մ հրաժարիլ և կա՛մ անել պատերազմի մը ձեռնարկել։

—Լոնտոն, 26 Նոյմ.

Թայմզին Վիէննայի թղթակիցը պաշտօնական ծանօթութեան վրայ կը հերքէ իւր տուած այն լուր թէ աւստրիական կառավարութիւնը մտադիր է դրաւել զՍերպիա՝ արգիլելու համար միապետական փոփոխութիւններ։ Նմանապէս Վիէննայի պաշտօնական ակմբոց մէջ կը հերքուի թէ Միլան Թագաւորը մտադրած է հրաժարիլ։ Սակայն կ'ընդունուի թէ իրաց արդի վիճակը ծանրապէս վտանգեալ է։

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ

—Սոֆիա, 25 Նոյմ.

Սերպիոյ Թագաւորն երէկ Պուլկարաց բանակետղը ղրկեց պատուիրակ մը հաշտութեան առաջարկներով, բայց պահանջման տէրութեանց։ Պուլկար հրամանատարն, Աղեքսանդր Իշխանին հրամանաց համեմատ, մերժեց այս առաջարկներ. որովհետեւ պուլկար կառավարութիւնն այն մտօք ո՛ և է զինուորական տակաւին չէր ստացած մեծ տէրութիւններէն։ Իշխանն հաշտութեան համար չպիտի բանակցի մինչեւ որ Սերպք չպարպեն Վիտինի կողմերն ալ, և մինչեւ որ չորոշուի պատերազմական տուգանքին քանակութիւնը, զոր Սերպիա պարտի վճարել Պուլկարիոյ(*)։

— Սոֆիա, 25 Նոյմ.

Պուլկարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ցանոֆի հարցուեցաւ Տէրութեանց գործակալներէն կողմէ, թէ ինչպէս կը հաշտեցնէր իւր նախկին յայտարարութիւններն, որոց համեմատ Պուլկարիա պաշտպանողական վրայ պիտի մնար, այն միջոցներու հետ զորս պուլկար բանակը ձեռք առած է Սերպիա մտնելու համար։ Պ. Ցանոֆ պատասխանեց թէ, քանի որ սերպ զօրք կը մնար Վիտինի կողմ, պուլկարական միջոց մը չէր կրնար նկատուիլ։ Հետեւապէս, Պուլկարք Սերպիա կրցած են մտնել, առանց յարձակողական [illegible] մ'ըրած համարուելու։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵՐՊԻԱ. Պատերազմի հրատարակութենէն առաջ, Սերպիա 40 միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մը կնքած էր Վիէննայէ, ուստից կը ստանար իրեն պէտք եղած քաղաքական քաջալերութեան հետ նաև դրամական քաջալերութիւնը։ Սերպ բանակը շարժուն վիճակի մէջ դնելու համար աւելի մեծ գումարի մը պէտք կար. բայց Բանակին պէտքերը հայթայթողներուն բաւ մեծի մասին տրուեցան իրեն ամիսէն վճարելի գանձատոմսեր, փոխանակ հընչուն ֆրանքներու։ 40 միլիոն ֆրանքն սպառած էր պատերազմին առաջին եօթնեկին մէջ, և հետեւապէս, եթէ շուտով խաղաղութիւն չկնքէ, Սերպիա նոր փոխառութիւն մը պիտի ընէ։ Սերպ ժողովուրդն, առանց ոչինչ թշնամութիւն ունենալու պուլկար ժողովրդեան հետ, այս միլիոնները պիտի վճարէ փառասէր Թագաւորի մը յիմարութեանց համար։

ՖՐԱՆՍԱ. [illegible] Նախարարապետ Պ. Պրիսոնի քաղաքական յայտագիրը, զոր կարդաց նորակազմ Երեսփոխանութեան առջեւ, հետեւեալ յայտարարութիւնները կը պարունակէր Ֆրանսայի գաղթային արկածախնդրութեան վրայ.

«Մեր այն [illegible] ... [illegible] միջոցներ որք ազգային պատուոյ և երկրին շահուց համաձայն լինին։

«Մեր նախարարութեան կազմութենէն շատ առաջ Թոնքինեան արշաւանքին ամեն դէպքերը ցուցած էին թէ մեր դժուարութեանց մեծագոյն մասը ծագում կ'առնուր Աննամի կառավարութեան ընթացքէն։ Մեր յատակագիծ եղաւ ուրեմն ի Հիւէ հաստատել ֆրանսական թեւարկութիւն մը, տարածեալ Աննամի և Թոնքինի վրայ, զգուշանալով ամեն բանէ որ այն երկիրները մեր ստացուածոց հետ միացնելու կողմ կրնար մղել զմեզ։ Զինուորական վիճակն այժմ սա է. —Աննամի մէջ առանց գնդակ մ'արձակելու գրաւեցինք ծովեզրի մի քանի կէտեր։ Հարաւային գաւառաց խաղաղացման համար պէտք է պահպան զօրք ղրկել գլխաւոր քաղաքաց բերդերուն։ Հիւսիսային գաւառաց մէջ ամեն ինչ ի կարգին է։ Հիւէի մէջ նոր Թագաւորի մը թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ դեռ մի քանի շաբաթ առաջ։ Ուստի մեր թեւարկութենէն ակնկալեալ արդիւնքներն ամենուրեք չտեսնուեցան տակաւին։ Բայց յուսալի է թէ շատ հանգած կը տեսնուին, և թէ մեր գրաւոց բանակն յոյժ կրնանք զեղչել առաջիկայ գարնան մէջ։ Ի Թոնքին մեր նպատակն է ամբողջացնել կազմութիւնն այն բնիկ զօրաց, զորս կը սահմանենք սահմանագլխոյ կարեւոր կէտերը պահպանելու։

«Այս է, մեր կարծեօք, լուծումն այն փափուկ խնդրոյ, Հնդկաչինական թերակղզւոյ խնդրոյն ըսել կ'ուզեմ։ Քաղաքային գործակալ մը պիտի ունենանք ի Հիւէ, որ Բարիզի միայն մէկ նախարարական պաշտօնատունէն կախում պիտի ունենայ։ Նորա հրամանաց ներքեւ պիտի գտնուին ի Թոնքին և յԱննամ մեր պահեստք պաշտօնատարներն, ըստ պայմանագրոյն զոր աւելցուցինք Հիւէի Դաշնագրոյն, պայմանագիր որ ֆրանսական թեւարկութեան մասին մի և նոյն վիճակին կ'ենթարկէ զԱննամ և զԹոնքին։ Այս թեւարկութիւն համանման պիտի լինի մեր Թունուզի թեւարկութեան։ Աննամի Թագաւորը բոլոր երկիրը պիտի կառավարէ իւր միջոցներով, Դաշնագրով յիշուած բացառութեամբք։ Այս Դաշնագիր յետոյ կրնայ բարեփոխուիլ, այնպէս որ կարենանք նուազեցնել ֆրանսական պաշտօնատարաց թիւը։ Նիկ բանակ մը պիտի կազմուի, բաղկացեալ այժմեան Աննամեցի զօրքերէն, որոց թօշակը պիտի վճարէ Թագաւորն, և Թոնքինցի զօրքերէ, որք ֆրանսական կառավարութենէն պիտի ստանան իրենց թօշակն։ Անոնք յետոյ միայն բանակ մը պիտի կազմեն, և պիտի պահուին բոլորովին Աննամի ծախուք։

«Այսպէս միայն կրնանք նուազեցնել եւրոպական զօրաց թիւն և մեր թեւարկութիւնն ապահովել Հնդկաչինական թերակղզւոյն մէջ, առանց ծայրայեղ զոհողութիւններ պահանջելու Ֆրանսայէն։

«Իսկ Մատակասքարի մէջ կը խոստովանինք թէ մեր արդի վիճակն չի կրնար տեւել։ Ուստի, Ֆրանսայի իրաւունքներն ու շահերը պահպանելու մտօք ինչ ինչ որոշումներ պիտի առաջարկենք ի մօտոյ։ Այս խնդրոյ վրայ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ մի քանի օրէն պիտի կրնանք հաղորդել։»

Կ'երեւի թէ Պ. Պրիսոնի նախարարութեան այս գաղթային աշխարհահայեացութիւն նոր Խորհրդարանին մեծամասնութեան հաւանութեան չպիտի արժանանայ. զի խորհրդարանական յանձնաժողովն որոյ կազմութիւնն անդամները ծանօթ հեռուագիրը, մեծամասնութեամբ կը հակի Արմատականաց կողմն, որք կը պահանջեն բոլորովին թողուլ գաղթային ձեռնարկներն, և ֆրանսական զօրքերը դուրս հանել Թոնքինէ։ Եթէ յանձնաժողովին կարծիքը քուէարկուի Ժողովէն, ինչպէս ստոյգ կ'երեւի, Պ. Պրիսոնի Նախարարութիւնը պիտի իյնայ, և Նոր Երեսփոխանութիւնն, հազիւ կազմեալ, Նախարարական տագնապներու շարքն սկսած պիտի լինի։

(*) Վերջին լուրերէն յայտնի է որ արդէն թէ Աղեքսանդր Իշխանն ալ վերջապէս հաւանած է զինադադարի մը։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ Ց'ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆԱՑ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեկի հեռագրաց նայելով, ընտրութեանց կէսն արդէն աւարտած է, և սակայն Պահպանողականք Ազատականաց հաւասար ուժ ունին դեռ։

Եթէ այսպէս շարունակէ, յաղթութիւնը Պահպանողականաց կը մնայ. զի երբ 1880ին Պ. Կլատսթոն յաղթեց Պահպանողականներուն, իւր կուսակցութիւնն թէ Պահպանողականաց և թէ Բառնէլեանց վրայ իբր 100 քուէի մեծամասնութիւն ստացած էր։ Այս մեծամասնութեան կորուստ է Ազատականաց պարտութիւնն։

Արդէն Թայմզ, երեկի թղթածրարով ատենաւած վերջին թուոյն, կը գուշակէ որ, [illegible] Լորտ Սալզպըրիի արտաքին աշխարհավարութիւնը գովելու առթիւ, կ'ըսէ թէ ողջամիտ Անգլիացւոց գոհ պիտի լինին որ Արեւելեան արդի տագնապներուն մէջ Լորտ Սալզպըրի իշխանութեան վրայ պիտի կրնայ մնալ։

Բայց Լորտ Սալզպըրիի իշխանութեան վրայ մնալը կը նշանակէ թէ Ազատականք բոլորովին յաղթուած են, և թէ Պահպանողականք այսուհետեւ կարող պիտի լինին երկիրը կառավարել իրենց զօրութեան միայն ապաւինելով։

1880 ին Անգլիոյ քաղաքներուն քուէն զանազանաբար տուած էր Լորտ Պիքընսֆիլտի Նախարարութեան, որ ինկաւ։ 1885 ին, Անգլիոյ քաղաքներուն քուէն արդէն պատասպարանեց Պ. Կլատսթոնի հետեւողներն, որք հետեւապէս կը գուշակուի թէ յաղթանակութիւն չպիտի կրնան վերադառնալ։

Ազատականաց պարտութիւնը կը վերագրուի գլխաւորապէս իրենց բաժանմանց, զի առաջուան Չափաւոր Ազատականութեան հանդէպ ուր դիւրաւ կը յարին Անգլիոյ միջին և բարձր դասերը, Պ. Չէմպըրլէյն կանգնեց Արմատականութիւն մը իրեն յատուկ յախուռն ծրագրերով, որք երկիւղ ազդեցին ժողովրդեան մի մեծ մասին։

Ասոր հետ միատեղ գալով Պահպանողականաց վիճակին բարուոքումն, որք հիմակ առաջուան պէս հակառակ չեն չափաւոր ազատական մտօք բարենորոգումներու, և որք Ազատականներէն շատ աւելի աղէկ կը վարեն երկրին արտաքին գործերը, բազմաչափաւոր Ազատականք իրենց քուէները տուած են Պահպանողականաց։

Մնաց որ, Ազատականք ապահովութիւն չունէին թէ, Պ. Կլատսթոն, 77 ամեայ, կարող պիտի լինէր ընտրութիւններէն ետքը նորէն ստանձնել զիրենք վարելու գործն, և հետեւապէս, Ազատականք միակ հիմնագրոյ մը վրայ միանալու յոյս չունէին։

Աւելի խօսելէ առաջ այս նիւթի վրայ, պէտք է սակայն սպասենք ընտրութեանց ամբողջացման։

ՍՊԱՆԻԱ. Քաղաքային պատերազմի մը երկիւղներ կան, որք օր ըստ օրէ ստուգութիւն գտնել կը թուին։ — Լոնտոնէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հանրապետական Յեղափոխականաց հանրածանօթ գլուխ Պ. Ռուիզ Զորիլլա անցեալ շաբթու մէջ Լոնտոնէ ճամբայ ելեր է Սպանիա երթալու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կրօն. Ժողովն իւր շաբաթական նիստն ըրաւ երէկ, Նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Գեր. Խորէն Նար-Պէյ Սրբազանի։ Ժողովն զբաղեցաւ մի միայն անհատական խնդիրներով։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ Տրապիզոնէն Ազգ. Երեսփոխան ընտրուած է Տօքթ. Ց. Շիշմանեան էֆէնտի։

Գաղատիոյ առաջ. Տեղապահ Գեր. Կարապետ վարդապետ Բագրատունի գիր մ'ուղղելով ի Պատրիարքարան, կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն ազգային գործերն առժամապէս վարելու համար եօթն անձէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը կազմած է ցնոր ընտրութիւն և թէ այս յանձնաժողով արդէն գործի ձեռնարկած է։

Ռուսական լրագիրք կը գրեն թէ Վրաստանի և Իմէրէթի Հայոց առաջնորդ Գեր. Արիստակէս Եպիսկոպոս Դեւտտաճեան Թիֆլիզէն Էջմիածին ուղեւորեր է ներկայ գտնուելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Օծման հանդէսին։

Իզմիրեանցի կտակի յանձնաժողովն իւր աշխատութիւնները դեռ աւարտած չլինելով, Ս. Պատրիարք Հայրը պաշտօնական գրով մը յանձնարարեց յիշեալ յանձնաժողովին որպէս զի իւր խորհրդակցութիւններն աւարտելով արդիւնքն ընդ փոյթ տեղեկագրէ Ազգ. Վարչութեան։

Կը խնդրուի մեզնէ ծանուցանել թէ Փոքր Արմաշ գիւղի ազգայինք «Բարեփրաց» անուն ընկերութիւն մը կազմած են, նպատակ ունենալով ի հարկին տեղւոյն աղքատ ժողովրդեան կառավարական տուրքերը վճարել, երկրագործական մեքենայներ հայթայթել եւ եւ։

Մեզ խնդրում են տալել հետեւեալը. «Կոմկայի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան խորհուրդը ստանալով մեծապատիւ պարոն բժիշկ Գրիստափոր Դուլթեանից նորա աներոջ—հանգուցեալ Գրիգոր Շիրոյեանցի կտակած գումարը, յօգուտ Կոմկ. Հայոց Բ. Ընկերութեան, 700 ր., նուիրական պարտք է համարում յայտնել հրապարակաւ իւր խորին շնորհակալութիւնը մեծապատիւ բժշկին, որպէս նաեւ հանգուցելոյ այրուն՝ Մեծ. տիկին Շիրոյեանցի և դստերն՝ Մեծ. Տիկին Դուլթեանցին։

* *

Մեծ. բժիշկ Խաչատուր Տէր-Ղազարեան Դուլթեանցն իւր աներոջ—հանգուցեալ Գրիգոր Շիրոյեանցի բարեգործական նպատակներն նուիրած գումարից ի միջի այլոց նուիրեց և յօգուտ քահանայից ապահովութեան գանձարանի երեք հարիւր րուբլի, որի մասին Յանձնաժողովս առաջնորդական յանձնարարութեամբ պարտք է համարում շնորհակալութիւն յայտնել յիշատակեալ պարոնին։

(ԱՐՁԱԳԱՆՔ)

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Թէեւ յառաջիկայ Հինգշաբթի օր, Նոյ. 21, Երից ամաց Սրբոյ Կուսին ի Տաճարն Ընծայման տօնն լինելով Գալֆայեան Որբանոցիս 21րդ Տօնախմբութեան տարեդարձն է, սակայն այս տարի եւս յատուկ պատճառաւ տարեկան հանդէսն յետաձգուած է յառաջիկայ Կիւրակէ օրուան, Նոյ. 24։

Ուստի զայս ի գիտութիւն Բարեսէր Ազգայնոց ծանուցանելով.

Կը մնամ շնորհապարտ

ՍՐԲՈՒՀԻ ՄԱՏԹԷՈՍ

Նախ. Գալֆայեան

[illegible]—Մայր [illegible]

ՈՐԲԱՆՈՑԻՍ

1885 Նոյ. 18ՙ30 Խասգիւղ

ՃԵԼԼԱ

ԲՈԼՔԱ-ՄԱԶՈՒՐՔԱ ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Ազգային ծանօթ երաժշտապետ Ա. Մէրեան էֆէնտի յօրինած է սոյն ընտիր պարերգը դաշնակի համար։ Ամեն անոնք որ փորձեն զայն պիտի տեսնեն եղանակին ներդաշնակութիւնն և պարի համար ընծայած գեղեցիկ յարմարութիւնը։

Կը ծախուի Ց. Արամեան և Ընկ. Թղթավաճառանոցը՝ Պոլիս, Համիտիյէ ճատտէսի, թիւ 34։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՐԴՈՅ

Դեսպանախորհրդոյ շաբաթ աւուր ժ. նիստը վերջինն եղաւ, ինչպէս մասամբ նախատեսուած էր արդէն։ Այդ նստին մէջ, մեծ Տէրութեանց ներկայացուցիչք կարծեաց փոխանակութենէ մը յետոյ, յայտարարեցին թէ իրաց ստացած նոր երեւոյթին և յԱրեւելեան Ռումէլի պատուիրակութիւն մ'առաքելու որոշման առջեւ, այլ եւս տեղի չկար որ Դեսպանախորհուրդն շարունակէր իւր նիստեր, ուստի կը դադրեցնէր զայն անորոշ ժամանակի մը համար։ Աւելորդ չէ դիտել տալ թէ Դեսպանախորհրդոյ լուծման գլխաւոր շարժառիթն է Անգլիոյ բռնած ընթացքն որոյ տեսութիւնք ռումէլիական խնդրոյն ծագումէն ի վեր՝ գլխովին հակառակ էին հիւսիսային երեք մեծ Տէրութեանց՝ Ռուսիոյ, Գերմանիոյ և Աւստրիոյ սկզբունքներուն։

Շաբաթ աւուր նիստը միանգամ եւս հաստատեց այն կարծեաց անհամաձայնութիւնն որ կը տիրէր Դեսպանախորհրդոյ մէջ հինգ մեծ տէրութեանց ներկայացուցչաց և Անգլիոյ միջեւ։ Ռուսիոյ, Գերմանիոյ, Ֆրանսայի և Իտալիոյ ներկայացուցիչք համակարծիք գտնուելով Օսմանեան պատուիրակաց հետ ի մասին իրաց նախկին վիճակի վերահաստատման՝ որ գէթ իբր հիմ պիտի նկատուէր խնդրոյն ապագայ լուծման, այլ եւս ուրիշ ընելիք չէր մնար բայց եթէ վերջ մը տալ Դեսպանախորհրդոյ ամուլ վիճաբանութեանց որք շատ իսկ երկարեցան։ Եւ զայս ըրաւ Նախագահն Սայիտ փաշա՝ շաբաթ աւուր նստին մէջ յայտարարելով Դեսպանախորհրդոյ նիստերուն անորոշ ժամանակի մը համար յետաձգումն, որ դիւանագիտական լեզուաւ կը նշանակէ լուծում։

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ

Աւստրիոյ Կայսրն հեռագիր մ'ուղղելով Պուլկարիոյ իշխանին, հրաւիրած է զնա ընդունիլ զինադադարի առաջարկն։

Կիրակի իրիկուն Բերա հասած մասնաւոր տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն, կ'ըսէ Մէօնիթէօր, Պուլկարիոյ իշխանն ինչպէս հարկադրուեր է հաւանիլ զինադադարի։

Սոֆիայի աւստրիական գործակատարն ծանուցեր է եղեր իշխանին որ եթէ տակաւին մերժէ զինադադարն ընդունիլ, Աւստրօ-Հունգարական կառավարութիւնը պիտի հարկադրի ինք միջամտել խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։

Թէեւ այս տեղեկութիւն քիչ մը չափազանցեալ կը թուի, իրողութիւնն այն է սակայն որ զինադադարն ընդունուած է երկու կողմանէ և Սերպք և Պուլկարք իրենց այժմեան դիրքերը պիտի պահեն մինչեւ որ խաղաղութեան վերջնական պայմանագիրը կնքուի։

Պուլկարք պիտի մնան Բիրոդի եւ իրենց գրաւած ռազմագիտական դիրքերու մէջ, իսկ Սերպք Վիտինի շրջակայքը։

Կը հաստատուի այն լուր թէ Աղեքսանդր իշխանն ութսուն միլիոն ֆրանքի գումար մը կը պահանջէ իբր պատերազմական տուգանք։

Մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Լէպիպ և Կատտալ էֆէնտիներն երէկ իրիկուն ժամը 10ին Ադրիանուպոլիս հասնելով, առանց կանգ առնելու Ճէպել-Մուստաֆա փաշա գընացած են և կը յուսացուի թէ այս առաւօտ Փիլիպէ հասած լինին։

Կայսերական կառավարութիւնն իբր ճանապարհորդութեան ծախք երեք հարիւրական օսմ. ոսկի տուած է յիշեալ երկու պաշտօնատարաց՝ որք Արեւելեան Ռումէլի ղրկուելիք պատուիրակութեան յառաջապահները կը սեպուին. միանգամայն հինգ հարիւր ոսկւոյ գումար մը տրուած է Լէպիպ էֆէնտիի, արտասովոր ծախուց համար։

Լէպիպ և Կատտալ էֆէնտիները Փիլիպէէն մայրաքաղաքս վերադառնալէն անմիջապէս յետոյ, պիտի մեկնին կայսերական պատուիրակն՝ Ճէվտէթ փաշա։

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ Ֆերիգութեան աստիճան տրուեցաւ Սպայակոյտի Միրլիվա Աքիֆ փաշայի։ Աքիֆ փաշա երէկ Ադրիանուպոլիս ուղեւորեցաւ յատուկ պաշտօնով։

Սպարապետութեան կողմէ այլ և այլ կարգի սպայք և զօրավարք հետզհետէ այս օրերս յԱդրիանուպոլիս կը ղրկուին։

Նախարարաց Խորհուրդն երէկ դարձեալ յարտասովոր նիստ գումարուելով, Արեւելեան Ռումէլիի կայսերական պատուիրակին տրուելիք հրահանգաց խնդրոյն զբաղեցաւ։

Արտաքին գործոց նախարարութեան Թղթակցութեանց տնօրէն Նաում էֆէնտի երէկ ժամ 9ին միջոցներ Բերա երթալով մի քանի դեսպանաց հետ տեսակցեցաւ։

Երէկ թէեւ դեսպանաց ընդունելութեան սովորական օրն էր, սակայն Արտաքին գործոց Նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշա Նախարարաց Խորհրդոյ արտասովոր նստին պատճառաւ չկըրնալով դեսպաններն ընդունիլ, իւր քարտուղար-թարգման Միքայել էֆէնտիի միջոցաւ ժամանակին ծանոյց բոլոր դեսպանաց թէ ընդունելութիւնն յետաձգուած է։

Հելլենական, հոլանտական, ռումանական և ամերիկեան դեսպանք երէկ Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեցան Արտաքին Գործոց նախարարի խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտիի հետ։

Վեհ. Սուլթանի առաջին թիկնապահի փոխանորդ անուանած է, թիկնապահ Ֆերիգ Րիզա փաշա։

Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտի երէկ պահ մը ներկայ գտնուեցաւ Նախարարաց Խորհրդոյ նստին։

Սպանիական կառավարութիւնը Շուլթ Գ. ի պատուանշանին երկրորդ աստիճանն ընծայած է Բարձր. Մեծ-Եպարքոսի թարգման Վէֆիք էֆէնտիի։

Կայսերական կառավարութիւնն հրահանգ ղրկած էր Աթէնքի օսմանեան դեսպանին, վերստին բացատրութիւն խնդրել Յունաստանի զինուորական պատրաստութեանց և Եպիրոսի ու Թեսալիոյ սահմանագլխոյն վրայ զինուորական զօրութեանց համախմբման վրայ։ Ռիւշտի էֆէնտի, այս հրահանգներն ստանալուն, հարկ եղած ձեռնարկներն ըրեր է Պ. Տէլիեանիի քով, յայտնելով թէ երբ Թուրքիա և եւրոպական մեծ Տէրութիւնք միահամուռ փափաքող են իրաց նախկին վիճակի վերահաստատման յԱրեւելեան Ռումէլի, Յունաստանի պատերազմական պատրաստութիւնք շարունակուելու պատճառ մը չեն կրնար ունենալ։

Նախարարապետը խնդրեր է օսմանեան դեսպանէն որ գրաւորապէս հաղորդէ Բ. Դրան սոյն զեկուցումն, յառաջիկային վերապահելով պատասխանել անոր, Եօրկիոս Թագաւորին եւ Նախարարաց խորհուրդ հարցնելէ յետոյ։

Ռուստրական պաշտօնատան մէջ ինչ ինչ բարեփոխութիւններ ի գործ դնել որոշուած եւ ներկայացուած խնդիրները կանոնաւոր կերպիւ լուծելու համար նոր միջոցներ ձեռք առնուած լինելով, Ռուստրական Վսեմ. Նախարարն այս մտօք ծրագիր մը ներկայած է Բ. Դրան։ [illegible] կ'ըսէ թէ վաճառականութեան և երկրագործութեան, հանքաց և անտառաց համար երկու ժողովներ պիտի կազմուին, որոց պարտականութիւնք եւս գծուած են։

Պարսկական դեսպան Միրզա Մօհսին խան երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Վսեմ. Տատեան էֆէնտիի և Պետական Խորհրդոյ օրէնսդրական ճիւղի Նախագահ Մահմուտ փաշայի հետ։

[illegible] կը ծանուցանէ թէ, Պէնկազիի նախկին կուսակալ Ֆերիգ [illegible] Րէշիտ փաշա կայսր. երկրորդ զօրաբանակին մէջ պաշտօնի կոչուած է։

Ֆրանսական և սերպիական դեսպանք երէկ իրիկուն ժամը 12ին Բ. Դուռն երթալով, երկարօրէն տեսակցեցան Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։ Այս տեսակցութեանց ներկայ էր նաև Խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտի։

Պուլկարիոյ օսմանեան Նորընտիր պատուիրակ Հիւսէին էֆէնտի արդէն իւր պաշտօնատեղին կ'ուղեւորի։

Ոստիկանութիւնն երէկ կարգ մը [illegible] և քաղաքացիներ [illegible]